

Sitzungsberichte der
Bayerischen Akademie der Wissenschaften

Philosophisch-historische Abteilung

Jahrgang 1935, Heft 12

Syntaktische Äquivalenz

des Genitivs und Ablativs
bei Verben der Trennung
in der vedischen Prosa

von

Hanns Oertel

Vorgetragen am 7. Dezember 1935

München 1935

Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften

in Kommission bei der C. H. Beck'schen Verlagsbuchhandlung

1. In der vedischen Prosa kann bei Verben der Trennung neben dem Ablativ auch der Genitiv¹ verwendet werden; z. B. 'Er nimmt ihm die Speise': JB. 3. 71 annādyam vā etasmād dha-

¹ Auf den Dativus sympatheticus (Literatur bei Havers, Handbuch der erklärenden Syntax, p. 210, 31 f.) kann ich hier nur so weit eingehen, als er in den Bereich der Verba separationis fällt.

1. Für die Personalpronomina me und te (Wackernagel III § 235, c, Anm. p. 474) nimmt Havers selbst an, daß sie in der vedischen Prosa 'schon in weitem Umfang die Funktion von Genetiven gehabt haben' (Untersuchungen zur Kasussyntax der indogermanischen Sprachen p. 38); ich habe im folgenden me und te durchgängig als Genitive gefaßt.

2. Sonst kommen für die hier behandelten Verben der Trennung nur noch die folgenden zwei Stellen in Betracht:

a) mit √han + apa: MS. 4. 1. 13 (18,3) na purastāt paridadhāty, udyan vā asā ādityo rakṣāṅsy apāhato, 'dyann evāsmā asā ādityo rakṣāṅsy apahanti; aber unmittelbar darauf der Ablativ: ūrdhve samidhā ādadhāty, upariṣṭād asmāt tena rakṣāṅsy apahanti; die Parallelen K. 31. 10 (13, 1) und Kap. 47. 10 (294, 8) haben statt des Dativs MS. asmai den Ablativ: na purastāt paridadhāty, asā (Kap. asāv) evāsmād āditya udyan purastād rakṣāṅsy apahanti; [in der Parallele TS. 6. 2. 1. 6 fehlt das Pronomen: na purastāt paridadhāty, ādityo hy evodyan purastād rakṣāṅsy apahanti, und in der Fortsetzung fehlt das Pronomen in allen drei Parallelen: ūrdhve samidhāv (K. samidhā) ādadhāty, upariṣṭād eva rakṣāṅsy apahanti (K. hanti)]. Sonst kommt ein Dativ bei √han + apa nicht vor; für den Ablativ bei Personen vgl. K. 10. 5 (129, 19) so 'smād rakṣāṅsy apahanti; TB. 3. 2. 8. 6 sa evāsmād rakṣāṅsy apāhan; TS. 2. 2. 2. 2 sa evāsmād rakṣāṅsy apahanti; MS. 4. 8. 5 (113, 8) tenaibhyo rakṣāṅsy apāhan; K. 19. 10 (11, 19); Kap. 30. 8 (145, 21) tābhīr asmād rakṣāṅsy apāghnan; MS. 3. 1. 9 (12, 15) tad agner evaitābhī rakṣāṅsy apahanti; TS. 5. 1. 10. 2 agner eva tena jātād rakṣāṅsy apahanti; TS. 5. 1. 3. 4; K. 20. 5 (23, 18); Kap. 31. 7 (154, 9) yāvān evāgnis tasmād rakṣāṅsy apahanti; K. 10. 5 (129, 17) tasmād agnī rakṣāṅsy apāhan; ähnlich TS. 2. 2. 7. 4 sa evāsmād mṛdha apahanti; PB. 6. 10. 7 arāvāṇo vā ete ye 'nṛtam abhis'āṅsanti, tām evāsmād apahanti; TS. 2. 1. 10. 1 dhūrimānam evāsmād apahanti; TB. 3. 8. 20. 1 brūnahatyām evāsmād apahatya . . .; K. 11. 5 (149, 21) atīva hy asmād apahanti; PB. 23. 16. 10 atī hyebhyo 'pahanti; K. 27. 3 (142, 5); Kap. 42. 3 (250, 11) tasmād gandham apāhan.

b) mit √han: AB. 4. 4. 5-6 atha yaḥ pāpmānam apajighāṅsuḥ syād vihr̥tam ṣolas'īnam s'āṅsayed, vyatiṣakta iva vai puruṣaḥ pāpmanā, vyatiṣaktam evāsmāi tat pāpmānam s'amalam hanti || apa pāpmā-

ranti 'Sie nehmen die Speise von ihm' neben TS. 3. 4. 8. 6 an-
nādyam evāsyā harati 'Er nimmt dessen Speise weg'; 'Ihm
entlief die Stimme': S'BKāṇva 1. 2. 4. 3 vāg ghaivāsmād apa-
cakrāma 'Die Stimme lief von ihm weg' neben S'BMādhyan-
dina 2. 2. 4. 4 vāg asyāpacakrāma 'Dessen Stimme lief weg'.

2. Es liegt auf der Hand, daß die Genitive ursprünglich pos-
sessive Genitive waren; vgl. dazu die klaren Genitivi possessivi
in Stellen wie: TS. 6. 2. 4. 5 = TB. 3. 2. 9. 13 yad evāsyā (sc.
vedeḥ) amedhyam tad apahanti, TS. 2. 6. 4. 2; TB. 1. 1. 3. 1;
3. 2. 9. 9 yad evāsyā (sc. pṛthivyāḥ) amedhyam tad apa-
hanti; K. 25. 4 (107, 2); 31. 8 (10, 7); Kap. 39. 1 (213, 1-2); 47. 8
(291, 20) yad evāsyā (sc. pṛthivyāḥ) amedhyam ayajñi yaṁ

nam hate ya evaṁ veda. [In den Parallelen JB. 2. 143 und 285 fehlt das Pro-
nomen und an Stelle des Simplex hanti steht apahate: atho vyatiṣakto vai
puruṣaḥ pāpmabhir, vyatiṣaktābhir eva (sc. ṛgbhiḥ; 285 vyatiṣak-
tair eva chandobhir) vyatiṣaktān pāpmāno 'pahate; die Parallele
TB. 2. 7. 18. 5 hat vyatiṣaktābhiḥ stuvate, vyatiṣakto vai puruṣaḥ
pāpmabhir, vyatiṣaktābhir evāsyā pāpmāno nudate]; der Dativ
sonst bei √han nur in der Bedeutung 'für jemanden ein Opfertier schlachten':
S'B. 3. 3. 1. 14 yām (sc. gām) idaṁ pitṛbhyo ghnanti; TS. 1. 7. 2. 2. yām
(sc. gām) pitṛbhyo ghnanti; K. 24. 1 (90, 16); Kap. 37. 2 (196, 3) tām (sc.
gām) pitṛbhyo ghnanti; TS. 6. 6. 7. 1 yathā mrtāyānustaraṇīm
ghnanti. Der Dativ samvatsarāya in MS. 4. 2. 3 (25, 5) tad ya evaṁ vid-
vān ekāṣṭakāyām gām hate samvatsarāyaiva kṣudham hate ist Da-
tivus temporis (Delbrück, Ai. Syntax § 102, p. 149) 'Für ein Jahr vertreibt er
sich den Hunger'; vgl., außer dem von Delbrück Angeführten, S'B. 6. 6. 4.
1-2 rātryā evainam tad annena priṇāti; ahna evainam tad annena
priṇāti; rātryā evaitām ariṣṭim svastim ās'āste; ahna evaitām ari-
ṣṭim svastim ās'āste; 3. āhnāyevaitām ariṣṭim svastim ās'āste;
MS. 1. 8. 1 (115, 7) yat sāyam juhoti rātryai tena dādhāra, yat prātar
ahne; K. 6. 1 (50, 4-5); Kap. 3. 12 (36, 3-4) yat sāyam juhoti tenainam
rātryai ramayati, yat prātas tenāhne; S'B. 7. 3. 2. 19 rātryā evāsmā
(sc. agnaye) etaṁ vajram abhigoptāraṁ karoti [cf. eṣa (sc. ādityaḥ)
vā asya (sc. agneḥ) pratyakṣaṁ divā goptā bhavati]; MS. 2. 1. 2 (2, 10);
K. 10. 3 (127, 7) samvatsarāyaitaṁ pratigṛhṇanti yaṁ pratigṛhṇanti.
Der Ablativ kommt mit √han überhaupt nicht vor; dagegen steht der Geni-
tiv mit √han, wo man es in der Bedeutung 'von jemandem wegschlagen'
(= √han + apa) nehmen kann, KB. 3. 2 (9, 2-3 und 9); 11. 1 (49, 10); 15.
4 (67, 24-25); 17. 3 (76, 6) yajamānasya pāpmānam hanti; S'B. 3. 9. 4. 18
tad asya sarvaṁ pāpmānam hanti; TB. 3. 8. 4. 2 s'ucaivāsyā s'ucam
hanti.

tad apahanti; K. 34. 5 (39, 2-3)¹ atha yo nindati yad evai-
ṣām (sc. sattriṇām) suṣṭutam sus'astam tat so 'pahanti;
MS. 3. 6. 3 (63,3) tāsām (sc. apām) yad yajñiyam medhyam
āsīt tad udakrāmat; TS. 6. 1. 1. 7 tāsām (sc. apām) yan
medhyam yajñiyam sadevam āsīt tad apodakrāmat;
MS. 2. 5. 3 (51,4) tad yat kiṃ ca devānām svam āsīt tad
yamo 'yuvata.

Die Genitive bei √han+apa sind also ursprünglich den
possessiven Genitiven beim Simplex √han gleichzusetzen: S'B.
3. 9. 4. 18 tad asya sarvam pāpmānam hanti; KB. 3. 2
(9, 2-3 und 9); 11. 1 (49, 9-10); 15. 4 (67, 24-25); 17. 3 (76, 6)
vajreṇaiva tad yajamānasya pāpmānam hanti; TB.
3. 8. 4. 2 s'ucaivāsyā s'ucam hanti; JB. 3. 98; 141; 208
sva eva tad āyatane yajamānasya sarvam pāpmānam
ghnanti.

Für den Übergang vom Genitivus possessivus zum Genitivus
separationis sind besonders lehrreich Stellen wie K. 13. 5 (186,
1-2 und 5) teṣām (sc. asurāṇām) yatsvam āsīd yad vittam
yad vedyam tad avṛñjata und tasya (sc. bhrātr̥vyasya)
yat svam yad vittam yad vedyam tad vṛñkte; JB. 3. 298
ta (sc. devāḥ) etat sāmāpas'yaṅs, tenāstuvata: ... ity
evāsuraṇām yad dhanam ye pas'avo yad annādyam āsīt
tad avṛñjata, . . . , vṛñkte dviṣato bhrātr̥vyasya yad dha-
nam ye pas'avo yad annādyam ya evam veda,² wo die Geni-
tive asurāṇām und bhrātr̥vyasya ebensogut in den Relativ-
satz als zum Verbum gezogen werden können.

3. Ob aber in der vedischen Prosa die Genitive bei den Verben
der Trennung noch als Genitivi possessivi empfunden wurden,
ist eine andere Frage. Die Möglichkeit besteht jedenfalls, daß in
dieser Sprachperiode diese Genitive vom Sprecher oder vom
Hörer oder von beiden zum Verbum gezogen wurden und daß
so eine syntaktische Parallelkonstruktion der Verba separationis

¹ Die Parallele PB. 5. 5. 13 ya enān (sc. sattriṇaḥ) nindati pāpmānam
eṣām so 'pahanti.

² Die Parallelstelle JB. 3. 151 te (sc. devāḥ): ... ity evānnādyam asurā-
ṇam avṛñjata, . . . vṛñkte dviṣato bhrātr̥vyasyānnādyam ya evam
veda.

mit Ablativ und Genitiv entstand. Dafür daß eine solche Entwicklung tatsächlich stattgefunden hat, spricht folgendes:

I.¹ Die große Anzahl von Stellen, in denen in ähnlicher Umgebung hier der Ablativ, dort der Genitiv gebraucht wird; diese stelle ich zunächst (§ 4–17) zusammen.² Doch sind diese Stellen allein genommen nicht absolut beweiskräftig, weil man unserem Sprachgefühl die Entscheidung nicht überlassen kann, ob und in welchem Umfang der Inder hier die Genitive nicht mehr als Genitivi possessivi, sondern als zum Verbum separationis gehörig empfunden hat.

I

Ablativ und Genitiv in gleicher oder ähnlicher Umgebung

4. A. √ kram + apa

1. vāk (a) mit Ablativ:

sārasvatīm meṣīm (13.12 om. meṣīm) ālabheta yas-mād vāg apakrāmed, vāg vai sarasvatī, sarasvaty etas-mād apakrāmati yasmād vāg apakrāmati K. 12. 13 (175, 11–12); 13. 12 (193, 22–194, 1).³

tasya (sc. prajāpateḥ) bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vai svo mahimā, vāg ghaivāsmād apacakrāma S'BKāṇva 1. 2. 4. 3. Aber die Mādyandina Parallele 2. 2. 4. 4 hat beide Male den Genitiv: tasya bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vā asya svo mahimā, vāg asyāpacakrāma.

ṛksāme vāvaibhyas (MS. vā ebhyas; sc. devebhyaḥ) tad apākramatām pas'avo vāg indriyaṁ prāṇāpānu K. 29. 1 (168, 4–5); Kap. 45. 2 (268, 18); MS. 3. 10. 6 (137, 13).¹

apa vā etasmād indriyaṁ krāmati prāṇās' s'īrṣan vīryaṁ cakṣus' s'rotraṁ vāk K. 20. 8 (27, 7); Kap. 31. 10 (157, 19, wo nach K. zu emendieren).

¹ Für II s. unten § 18; für III s. unten § 19–22.

² Bei der Auswahl der Beispiele beschränke ich mich also im folgenden auf diejenigen Fälle, in denen Ablativ und Genitiv in ähnlicher Umgebung vorkommen. Die Fälle, in denen der Kasus formal doppeldeutig ist (z. B. agneḥ), bleiben unberücksichtigt.

³ Vgl. tasmāt (sc. yajñāt) punar upāvartamānād ṛksāme apākramatām K. 23. 3 (76, 16).

b) mit Genitiv:

tasyālabdhasya sā vāg apacakrāma S'B. 1. 1. 4. 15 = Kāṇva 2. 1. 3. 17 und tasyā ālabdhāyai sā vāg apacakrāma S'B. 1. 1. 4. 16 = Kāṇva 2. 1. 3. 18. Über die drei Möglichkeiten die beiden Genitive¹ syntaktisch zu interpretieren: entweder als Genitivi absoluti (so Gaedicke, Accusativ, p. 47–48, Anm.; Delbrück, Ai. Synt. p. 214, 22; p. 389 von unten; Vgl. Synt. II § 164 p. 494); oder als adnominale Genitive zu sā vāk; oder als Genitive mit dem Verbum separationis kram + apa [vgl. dazu TB. 2. 1. 2. 1 prajāpatir agnim asṛjata, tam prajā anvasṛjyanta, tam abhāga upāsta, so 'sya prajābhir apākrāmat, wo der Kommentar so'sya prajābhir apākrāmat mit prajābhiḥ saha tasmāt prajāpater apākrāmat glossiert, also nicht: 'Er (Agni) ging mit den Geschöpfen dieses (Prajāpati) fort', sondern 'Er (Agni) ging mit den Geschöpfen von diesem (Prajāpati) fort'] s. Syntax of Cases I § 55, p. 142 f.²

tasya (sc. prajāpateḥ) bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vā asya svo mahimā, vāg asyāpacakrāma S'B. 2. 2. 4. 4; aber die Kāṇva Parallele 1. 2. 4. 3 hat im letzten Satze den Ablativ: tasya bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vai svo mahimā, vāg ghaivāsmād apacakrāma.

2. mahimā a) mit Ablativ:

taṁ (sc. indram) svo mahimā paprachā: 's' akohantū 3 m iti, sa hāsmād agre 'pakrānto bibhyat tasthau KB. 23. 2 (103, 8).³

¹ Wegen des vorangehenden tasyālabdhasya (15 = 17) besteht kaum ein Zweifel, daß auch tasyā ālabdhāyai (16 = 18) als Genitiv gefaßt werden muß.

² Vgl. tasyālabdhasya medho 'pacakrāma S'B. 1. 2. 3. 6 (quinques) = Kāṇva 2. 2. 1. 20.

³ Wenn neben √kram + apa noch parāñc steht, so ist der Ablativ die Regel: taṁ (sc. indram) vṛtram hatvāyantaṁ (lies so [= hatvā āyantaṁ] mit Caland ZDMG. 72, p. 25, statt Lindner's hatvā yantaṁ) devatā pratyupātiṣṭhanta, parāñcyo hāsmād agre 'pakrāntā bibhyat- yas tasthau KB. 23. 2 (103, 4–5). Vgl. die √i mit parāñc: so (sc. as'vamedhaḥ) 'smāt (sc. prajāpateḥ) sṛṣṭaḥ parāñ ait S'B. 13. 1. 4. 1; 13. 2. 5. 1; so (sc. agniḥ) 'smāt (sc. prajāpateḥ) sṛṣṭaḥ parāñ ait TS. 5. 2. 1. 2; 5. 5.

devās' ca vā asurās' ca saṁyattā āsaṁs, te devebhyo mahimāno 'pākrāman K. 29. 1 (167, 17-168, 1); Kap. 45. 2 (268, 13-14).

b) mit Genitiv:

tasya (sc. prajāpateḥ) bhūtasya svo mahimāpacakrāma S'B 2. 2. 4. 4 = Kāṇva 1. 2. 4. 3.

tasya (sc. prajāpateḥ) mahimāpākrāmat S'B. 13. 1. 1. 4.

Und so mit √kram + ud:

as'vasya vā ālabdhasya mahimodakrāmat TB. 3. 8. 2. 4.

3. tejaḥ a) mit Ablativ:

apa vā etasmāt (sc. yajamānāt) tejo brahmavarcasam¹ krāmati S'B. 13. 2. 6. 9.

apa vā etasmāt teja indriyaṁ vīryaṁ krāmati S'B. 12. 7. 2. 1; TS. 2. 2. 1. 2; 4.

apa vā etasmāt teja indriyaṁ pas'avaḥ s'rīḥ krāmanti und nāsmāt teja indriyaṁ vīryaṁ pas'avaḥ s'rīr apakrāmanti S'B. 13. 2. 6. 3 und 7; TB. 3. 9. 4. 6 und 8.

asuryaṁ vā etasmād varṇaṁ kṛtvā (so ist in PB. mit den Parallelen K. und TB.² zu lesen; Caland, ZDMG. 72, p. 21) teja indriyaṁ vīryam annādyam (K. om. annādyam) prajāḥ pas'avo 'pakrāmanti yasya yūpo virohati K. 34. 2 (36,20); PB. 9. 10. 2.

8, 1; so (sc. yajñah) 'smāt (sc. prajāpateḥ) sṛṣṭaḥ parāṇ ait TS. 6. 1. 2. 4; parāṇ vā etasmād (sc. yajamānāt) yajña eti S'B. 13. 2. 6. 2; tā (sc. prajāḥ) asmāt (sc. prajāpateḥ) sṛṣṭāḥ parācyā āyan PB. 21. 2. 1; tā (sc. prajāḥ) asmāt (sc. prajāpateḥ) sṛṣṭāḥ parācīr āyan TS. 2. 1. 2. 1; 2. 4. 4. 2; TB. 1. 1. 5. 4; 2. 7. 9. 1; 3. 1. 4. 2; te (sc. pas'avaḥ) 'smāt (sc. prajāpateḥ) parāṇca āyan TS. 2. 4. 4. 2; TB. 2. 7. 14. 1; MS. 2. 2. 4 (17, 16 und 18, 2; die K. Parallele 10. 11 (137, 23) te 'smād apākrāman); sā (sc. virāt) 'smāt (sc. prajāpateḥ) sṛṣṭā parācy ait S'B. 13. 2. 5. 3; aber bei √kṣar + ati mit parāṇc steht einmal der Genitiv: S'B. 7. 5. 1. 1 yo vai sa eṣāṁ lokānām apsu praviddhānām parāṇ raso 'tyakṣarat.

¹ Cf. S'B 13. 1. 5. 3; 5 apāsmād brahmavarcasam krāmet.

² TB. 1. 4. 7. 1 asuryaṁ vā etasmād varṇaṁ kṛtvā pas'avo vīryam apakrāmanti yasya yūpo virohati (cf. ĀpS'S. 9. 19. 5).

tad (i. e. tejo balam indriyaṃ vīryam) apaiva devebhyo 'krāmat JB. 3. 117 (Caland, Auswahl § 185, p. 250, 10 von unten).

b) mit Genitiv:

ahorātre mithunaṃ samabhavatām, tayos tejo 'pākrāmat MS. 3. 6. 6 (67, 11); die Parallele K. 23. 3 (76, 18) hat ahorātre vai mithunaṃ samabhavatām, tayor ojo vīryam apākrāmat.

dyāvāpṛthivī vai mithunaṃ samabhavatām, tayos tejo yajñiyam apākrāmat K. 23. 3 (76, 20); die Parallele MS. 3. 6. 6 (67, 12) hat dyāvāpṛthivī mithunaṃ samabhavatām, tayor vīryam apākrāmat.

tasya siṣṃmiyānasya tejo 'pākrāmat TA. 5. 1. 3.

Ähnlich, mit bhāḥ statt tejaḥ:

agner vai sṛṣṭasya bhā apākrāmat MS. 3. 1. 9 (12, 8).

4. indriyam, vīryam (a) mit Ablativ:

apa vā etasmād indriyaṃ krāmati yaṃ paryamanti K. 13. 1 (179, 17).

apa vai dīkṣitāt suṣupuṣa indriyaṃ devatāḥ krāmanti TS. 6. 1. 4. 7.

etāni (i. e. indriyam, manyuḥ, manaḥ) hi vā etasmād apakrāntāni TS. 2. 2. 8. 3.

apa vā etasmāt teja indriyaṃ vīryaṃ krāmati S'B. 12. 7. 2. 1; TS. 2. 2. 1. 2; 4.

apa vā etasmāt teja indriyaṃ pas'avaḥ s'rīḥ krāmanti und nāsmāt teja indriyaṃ pas'avaḥ s'rīr apakrāmanti S'B. 13. 2. 6. 3 und 7; TB. 3. 9. 4. 6 und 8.

asuryaṃ vā etasmād varṇaṃ kṛtvā (so ist in PB. mit den Parallelen K. und TB. zu lesen; Caland ZDMG. 72, p. 21) teja indriyaṃ vīryam annādyāṃ (K. om. annādyāṃ) prajāḥ pas'avo 'pakrāmanti (TB. kṛtvā pas'avo vīryam apakrāmanti) yasya yūpo virohati K. 34. 2 (36, 20); PB. 9. 10. 2; TB. 1. 4. 7. 1 (cf. ĀpS'S. 9. 19. 5).

ṛksāme vāvaibhyas (MS. ṛksāme vā ebhyas; sc. devebhyah) tad apākrāmatām pas'avo vāg indriyam prāṇāpānau K. 29. 1 (168, 4-5); Kap. 45. 2 (268, 18); MS. 3. 10. 6 (137, 13).

etannāhaivāsmān (sc. yajamānāt) nv indriyam vīryam apakrāmati S'B. 5. 4. 3. 2.

tebhya (sc. devebhyah) indriyam vīryam apākrāmat TS. 2. 3. 7. 1.

varuṇād dha vā abhiṣiṣicānād indriyam vīryam apakrāma S'B. 5. 4. 3. 2.

apa vā etasmād indriyam krāmati prāṇās' s'īrṣan vīryam cakṣus' s'rotram vāk K. 20. 8 (27, 7); Kap. 31. 10 (157, 19, wo nach K. zu emendieren).

tad (i. e. tejo balam indriyam vīryam) apaiva devebhyo 'krāmat, JB. 3. 117 (Caland, Auswahl § 185, p. 250, 10 von unten).

b) mit Genitiv:

tāni (sc. indriyāṇi) ha vā asyaitāni brahmacaryam upetasyāpakrāmanti GB. 1. 2. 2 (33, 5).

dyāvāpṛthivī mithunam samabhavatām, tayor vīryam apākrāmat MS. 3. 6. 6 (67, 12).

ahorātre vai mithunam samabhavatām, tayor ojo vīryam apākrāmat K. 23. 3 (76, 18).

devānām vā antam jagmuṣām indriyam vīryam apākrāmat TS. 7. 5. 8. 1; JB. 2. 396.

atra vā etasya jāyamānasyendriyam vīryam apākrāmat MS. 2. 5. 5 (53, 20).

indrasya vai vṛtram jaghnuṣa indriyam vīryam apākrāmat K. 36. 1 (68, 5).

varuṇasya vā abhiṣicyamānasyendriyam vīryam apākrāmat MS. 4. 3. 9 (49, 4).

teṣām (sc. devānām) vā indriyāṇi vīryāṇy apākrāmann: agne rathantaram indrasya bṛhad viś'veṣām devānām vairūpaṁ savitur vairājam tvaṣṭū revatī marutām s'akvarī MS. 2. 3. 7 (34, 13-14); aber die Parallele K. 12. 5

(166, 18–20) wechselt zwischen Ablativ und Genitiv: *teṣāṃ vīryāṇy apākrāmann: agne rathantaram indrād brhad vis'vebhyo devebhyo vairūpaṃ savitur vairājaṃ marutāṃ s'akvarī tvaṣṭū revatī.*

devās' cāsūrās' cāspardhanta, teṣāṃ vā indriyāṇi vīryāṇy apākrāmann, ṛksāme vā ebhyas tat apākrāmātām pas'avo vāg indriyaṃ prāṇāpānau MS. 3. 10. 6 (137, 12–13). Vgl. die Parallele K. 29. 1 (168, 4–5); Kap. 45. 2 (268, 18) *devās' cāsūrās' ca saṃyattā āsaṃs, te devebhyo mahimāno 'pākrāman . . . ṛksāme vāvaiḥ ebhyas tad apākrāmātām pas'avo vāg indriyaṃ prāṇāpānau.*

vācā hy apūtam amedhyaṃ vadanti, teṣāṃ indriyaṃ vīryaṃ vāco 'pakrāmati JB. 2. 221 (Caland, Auswahl § 146, p. 183, 14 v. unten; Whitney's Abschrift liest ohne var. lect. *apūtam*, Caland ohne var. lect. *avratam*).

tasya vā agner hiraṇyaṃ pratijagrahuṣo¹ 'rdham indriyasyāpākrāmat . . . tasya vai somasya vāsaḥ pratijagrahuṣas tṛtīyam indriyasyāpākrāmat || . . . tasya vai rudrasya gāṃ pratijagrahuṣas' caturtham indriyasyāpākrāmat . . . || . . . tasya vai varuṇasyās'vaṃ pratijagrahuṣaḥ pañcamam indriyasyāpākrāmat . . . || . . . tasya vai prajāpateḥ puruṣaṃ pratijagrahuṣaḥ ṣaṣṭham indriyasyāpākrāmat . . . || tasya vai manos talpaṃ pratijagrahuṣaḥ saptaṃ indriyasyāpākrāmat, . . . tasya vā uttānasyāṅgirasasyāprāṇat pratijagrahuṣo 'ṣṭamam indriyasyāpākrāmat TB. 2. 3. 4. 1–4.

tasya yamasyās'vaṃ pratijagrhuṣo 'rdham indriyasyāpākrāmat . . . tasyāgner hiraṇyaṃ pratijagrhuṣastrītyam indriyasyāpākrāmat . . . tasya rudrasya gāṃ pratijagrhuṣas' caturtham indriyasyāpākrāmat . . . tasya brhaspater vāsaḥ pratijagrhuṣaḥ pañcamam indriyasyāpākrāmat . . . tasyottānasyāṅgirasasyāprāṇat pratijagrhuṣaḥ ṣaṣṭham indriyasyāpākrāmat . . . tasya prajāpateḥ puruṣaṃ pratijagrhuṣas saptaṃ indriyasyāpākrāmat K. 9. 12 (113, 13 f.).

tasyā (sc. *yamasya*) 'rdham indriyasyāpākrāmat . . .

¹ Zu ra statt r vgl. Syntax of Cases I, p. 113–114.

tasya (sc. rudrasya) tṛtīyam indriyasyāpākrāmat... tasya (sc. agneḥ) caturtham indriyasyāpākrāmat... tasya (sc. bṛhaspateḥ) pañcamam indriyasyāpākrāmat... tasya (sc. uttānasyāṅgirasasya) ṣaṣṭham indriyasyāpākrāmat MS. 1. 9. 4 (133, 12 f.).

yo 'vidvān (K. ya etad avidvān) pratigrhṇāty ardhham (ebenso tṛtīyam, caturtham, pañcamam, ṣaṣṭham, und in TB. saptamam, aṣṭamam) asyendriyasyāpākrāmati TB. 2. 3. 4. 1-6; MS. 1. 9. 4 (133, 17; 134, 2; 6-7; 12; 134, 17-135, 1); K. 9. 12 (113, 15; 18; 114, 1; 5; 8; 11-12).

Und mit √kram + ati:

yad evāsyā (sc. yajamānasya) tene (sc. somena) 'ndriyam vīryam atikrāntam bhavati S'B. 12. 7. 3. 9; 10.

5. pas'avaḥ, prajāḥ a) mit Ablativ:

yasmāt pas'avo 'pakrāmanty agnir eva tasmāt pas'ūn apakramayati JB. 3. 50; aber die Parallele PB. 12. 4. 25 agnir vā etasya pas'ūn apakramayati yasya pas'avo 'pakrāmanti.

asuryam vā etasmād varṇam kṛtvā (lies so in PB. mit den Parallelen K. und TB.; Caland ZDMG. 72, p. 21) teja indriyam vīryam annādyaṁ (K. om. annādyaṁ) prajāḥ pas'avo 'pakrāmanti (TB. kṛtvā pas'avo vīryam apakrāmanti) yasya yūpo virohati K. 34. 2 (36, 20); PB. 9. 10. 2; TB. 1. 4. 7. 1 (cf. ĀpS'S. 9. 19. 5).

apakrāntā vā etasmāt pas'avo yo 'pas'uḥ. K. 10. 11 (168, 3).

nāsmāt pas'avo 'pakrāmanti TS. 5. 7. 9. 2; JB. 1. 148; 3. 213; 3. 229.

nāsmāt teja indriyam pas'avaḥ s'rīr apakrāmanti S'B. 13. 2. 6. 7; TB. 3. 9. 4. 8.

nāsmāt pas'avo vīryam apakrāmanti TB. 1. 4. 7. 1.

prajāpatiḥ pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭā as'anāyanto 'pākrāman PB. 6. 7. 19.

prajāpatiḥ pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭā apākrāman

PB. 7. 10. 13; 15. 5. 35; 20. 3. 2; JB. 1. 148 (Caland, Auswahl § 41, p. 48, 1 von unten); 1. 172; 2. 112; 2. 411; 3. 91; 3. 153.¹

prajāpatiḥ pas'ūn asrjata, te 'smāt sṛṣṭā apākrāman, so 'kāmayata: na mat pas'avo 'pakrāmeyur ... iti JB. 1. 148 (Caland, Auswahl § 41, p. 49, 1); 1. 160 (Caland, Auswahl § 51, p. 59, 22); 3. 218; 3. 229

prajāpatiḥ pas'ūn asrjata, te 'smāt sṛṣṭā asaṃjānānā apākrāman, so 'kāmayatā: 'bhi mā pas'avassaṃjānīran, na mad apakrāmeyur iti JB. 3. 213.

prajāpatiḥ pas'ūn asrjata, te 'smāt apākrāman K. 10. 11 (137, 23).²

prajāpatiḥ pas'ūn sṛṣṭvā teṣāṃ pūṣanam adhipām akarot, te 'smād apākrāman K. 10. 11 (138, 6-7).³

pas'avo haivaibhyas tad apācikramiṣan S'B. 4. 6. 9. 1; 3. ṛksāme vāvaibhyas (MS. ṛksāme vā ebhyas) tad apākrāmatāṃ pas'avo vāg indriyaṃ prāṇāpānau K. 29. 1 (168, 4-5); Kap. 45. 2 (268, 18); MS. 3. 10. 6 (137, 13).

apa vā etasmāt teja indriyaṃ pas'avaḥ s'rīḥ krāmanti und nāsmāt teja indriyaṃ vīryaṃ pas'avaḥ s'rīr apakrāmanti S'B. 13. 2. 6. 3 und 7; TB. 3. 9. 4. 6 und 8.

tasmāt (sc. mitrāt) pas'avo 'pākrāman TS. 6. 4. 8. 1; S'B. 4. 1. 4. 8; MS. 4. 5. 8 (75, 15).

yaḥ somena yajate tasmāt pas'avo 'pakrāmanti TS. 6. 4. 8. 2.

apa mat krūraṃ cakruṣaḥ pas'avaḥ kramiṣyanti TS. 6. 4. 8. 2.

tā (sc. prajāḥ) asmāt (sc. prajāpateḥ) sṛṣṭā apākrāman PB. 7. 5. 2.

as'raddadhānebhyo haibhyo gaur apakrāmati S'B. 12. 4. 1. 10.

¹ Cf. prajāpatiḥ pas'ūn asrjata, te 'smāt sṛṣṭāḥ parāṇca āyan TB. 2. 7. 14. 1; prajāpatiḥ pas'ūn asrjata, te 'smāt sṛṣṭāḥ prādravan JB. 2. 110.

² Cf. MS. 2. 2. 4 (17, 15-16) prajāpatiḥ pas'ūn asrjata, te 'smāt sṛṣṭāḥ parāṇca āyan.

³ Cf. MS. 2. 2. 4 (18, 1-2) prajāpatiḥ pas'ūn asrjata, te 'smāt sṛṣṭāḥ parāṇca āyan, teṣāṃ pūṣanam adhipām akarot.

tasmād u ha gor ante nagno na syād, īs'varo hāsmād apakramitoḥ JB. 2. 182¹ (Caland, Auswahl § 144, p. 178, 9).

Und so mit $\sqrt{\text{kram}} + \text{ud}$:

prajāpater visratāt pas'ava udakrāman S'B. 8. 1. 1. 9.
ye'smāt te pas'ava udakrāman S'B. 8. 2. 3. 14.

asmāt te pas'avo noccikramiṣanti S'B. 7. 5. 2. 5.

prajāpater visrastāt sarvāḥ prajā madhyata udakrāman etasyādhi yoneḥ S'B. 8. 2. 2. 5.

b) mit Genitiv:

agnir vā etasya pas'ūn apakramayati yasya pas'avo 'pakrāmanti PB. 12. 4. 25; aber JB. 3. 50 yasmāt pas'avo 'pakrāmanty agnir eva tasmāt pas'ūn apakramayati.

6. prāṇaḥ a) mit Ablativ:

yad asmāt (sc. pas'oḥ) prāṇo 'pakrāmanti S'B. 3. 8. 3. 15;
3. 8. 4. 5.

apa vā etebhya (sc. yajamānebhyaḥ) prāṇāḥ krāmanti S'B. 13. 1. 7. 2; 13. 2. 8. 5; 13. 2. 9. 9; 14. 1. 3. 32; TB. 3. 9. 6. 2;
3. 9. 7. 5.

naibhyaḥ prāṇā apakrāmanti S'B. 13. 2. 8. 5; 13. 2. 9. 9;
TB. 3. 9. 6. 3; 3. 9. 7. 5.

apa vā etasmāt (sc. yajamānāt) prāṇāḥ krāmanti TS. 2. 6. 8. 7; 5. 5. 9. 3; TB. 3. 8. 10. 5; 3. 9. 6. 1; GB. 2. 1. 3 (146, 10–11).

nāsmāt prāṇā apakrāmanti TB. 3. 9. 6. 1.

tasmāt puruṣāt suptāt prāṇāpānau nāpakrāmataḥ K. 27. 2 (140, 20–141, 1) = Kap. 42. 2 (249, 7–8).²

ṛksāme vāvaibhyas (MS. ṛksāme vā ebhyas; sc. devebhyaḥ) tad apākramatām pas'avo vāg indriyaṁ prāṇa-

¹ Vgl. auch K. 32. 3 (21, 6–7) tā (sc. ās'iṣaḥ) yathā dhenavo 'dugdhā apakrāmanty evaṁ tv asmād yajamānād apakrāmanti; MS. 1. 4. 5 (53, 6–7) tā yathā dhenavo 'dugdhā apakrāmanty evaṁ asmād ās'iṣo 'dugdhā apakrāmanti.

² Cf. S'B. 3. 2. 3. 23 sarve ha vā ete (sc. prāṇāḥ) svapato 'pakrāmanti und TS. 6. 1. 4. 7 apa vai dikṣitāt suṣupuṣa indriyaṁ devatāḥ krāmanti.

pāṇau K. 29. 1 (168, 4-5); Kap. 45. 2 (268, 18); MS. 3. 10. 6 (137, 13).

prāṇāpāṇau khalu vā etasmād apakrāmataḥ TS. 2. 1. 1. 3.

prāṇodāṇau haivābhyo (sc. prajābhyah) nāpacakramatuḥ S'B. 2. 5. 2. 2 = Kāṇva 1. 5. 1. 2.

b) mit Genitiv:

prāṇo hi vā etasyā (sc. āmayāvinah) 'pakrāntaḥ MS. 2. 5. 1 (48, 4).

7. manah a) mit Ablativ:

etāni (i. e. indriyam, manyuḥ, manah) hi vā etasmād apakrāntāni TS. 2. 2. 8. 3.

gotamād vai mano 'pakrāmat, so 'kāmayata: na man mano 'pakrāmet punar mā mana āvis'ed iti . . . , nāsmān mano 'pakrāmat . . . , nāsmān (sc. yajamānāt) mano 'pakrāmati JB. 1. 149 (Caland, Auswahl § 42, p. 49, 14 von unten).

b) mit Genitiv:

pas'or vā ālabdhasya mano 'pakrāmati TS. 6. 3. 10. 3.

8. bhargah a) mit Ablativ:

varuṇād dha vā abhiṣiṣicānād bhargo 'pacakrāma S'B. 5. 4. 5. 1.

b) mit Genitiv:

varuṇasya vai suṣuvāṇasya bhargo 'pakrāmat PB. 18. 9. 1.

5. B. √kram + ud, √kram + vi-ud.

1. tanūḥ a) mit Ablativ:

prajāpater visrastād ramyā tanūr madhyata udakrāmat S'B. 7. 4. 1. 16.

b) mit Genitiv:

somasya vā abhiṣūyamāṇasya priyā tanūr udakrāmat TB. 1. 4. 7. 4.

2. prāṇāḥ a) mit Ablativ:

prajāpater visrastāt prāṇo madhyata udacikramiṣat S'B. 7. 5. 1. 16.

tasmād (sc. prajāpateḥ) visrastāt prāṇo madhyata udakrāmat S'B. 6. 1. 2. 12; 7. 1. 2. 1.

prajāpater visrastāt prāṇā udakrāman S'B. 8. 1. 1. 3.

asmāt prāṇo madhyata udakrāmat S'B. 7. 4. 2. 11.

ud asmāt prāṇāḥ krāmanti S'B. 14. 6. 2. 12.

na tasmāt prāṇā utkrāmanti S'B. 14. 7. 2. 8 (S'loka).

yo 'smāt (7. 1. 2. 6; 10 ya evāsmāt sa) prāṇo madhyata udakrāmat S'B. 6. 2. 2. 7; 12; 7. 1. 2. 5; 6; 10.

etebhyaḥ pas'ubhyaḥ samjñāpyamānebhya eva prāṇā utkrāmanti S'B. 7. 5. 2. 8.

b) mit Genitiv:

yaddhyasya cinvataḥ prāṇa (3. cakṣur, 4. vāg, 5. mana, 6. s'rotram) ud akrāmat S'B. 10. 3. 1. 2-6.

3. medhaḥ a) mit Ablativ:

pas'ubhya vai medhā udakrāman AB. 2. 11. 12.

tasmād (sc. puruṣāt) ālabdhān medha udakrāmat ... || ... so 's'vād ālabdhād udakrāmat ... || ... sa gor ālabdhād udakrāmat ... || ... so 'ver ālabdhād udakrāmat ... || ... so 'jād ālabdhād udakrāmat AB. 2. 8. 1-5.

b) mit Genitiv:

as'vasya vā ālabdhasya medha udakrāmat SB. 13. 3. 6. 1; TB 3. 9. 12.1.¹

4. vīryam a) mit Ablativ:

prajāpater visrastād vīryam udakrāmat S'B. 9. 4. 2. 16.

athāsmād vīryam udakrāmat S'B. 7. 1. 2. 1.

yad asmād (7. 1. 2. 10 yad evāsmād) vīryam udakrāmat S'B. 7. 1. 2. 5; 6; 10.

¹ Vgl. tasyālabdhasya medho 'pacakrāma S'B. 1. 2. 3. 6 (quinques) = Kāṇva 2. 2. 1. 20.

b) mit Genitiv:

tasya s'rāntasya taptasya yas'o¹ vīryam udakrāmat
S'B. 10. 6. 5. 6.

Und so mit √kram + vi-ud:

indrasya vai yatrendriyāṇi vīryāṇi vyudakrāman
S'B. 12. 8. 1. 1.

evam asyendriyāṇi vīryāṇi vyudakrāman S'B. 12. 7. 1. 9.

6. C. √hr und hr + apa

1. annādyam a) mit Ablativ:

tad āhur: annādyam vā etasmād dharanti yasmād ag-
niṁ harantīti JB. 3. 71.

apahrto hi yuṣmat somapīthaḥ S'B. 3. 6. 2. 19; 4. 4. 2. 7.

b) mit Genitiv:

annādyam evāsyā harati TS. 3. 4. 8. 6; vorhergeht der
Mantra: idam aham amuṣyāmuṣyāyaṇasyānnādyam
harāmi.

asyendriyam² vīryam somapītham³ annādyam harā-

¹ Vgl. den Ablativ in tasmāc chrāntāt tepānāc chrīr udakrāmat
S'B. 11. 4. 3. 1; tasya mukhāt prāṇebhyaḥ s'rīyas'asāny (GB. s'rī-
yas'ānsy; zu s'rīyas'asa- cf. Wackernagel II, 1, § 49, d, α; s'rīyas'as-
fehlt in pw.) urdhvāny udakrāman S'B. 12. 8. 3. 1; GB. 2. 5. 6 (232, 12-13).
Dazu mit √kram + apa: apa vā etasmāc chrī rāṣṭram krāmati S'B.
13. 1. 5. 1; 13. 2. 9. 1; TB. 3. 9. 7. 1; 3. 9. 14. 1.

² Vgl. S'B. 12. 7. 3. 1 indrasyendriyam annasya rasam somasya
bhakṣam surayāsuro namucir aharat; und, mit haraḥ anstatt vīryam,
JB. 3. 217 te devā akāmayanta: haro hāsuraṇām haremeti. . . tenā
(sc. sāmnā) 'surāṇām haro 'haran . . . harati haro dviṣato bhrātr-
vyasya ya evam veda. Dazu √hr + ava mit ojaḥ TB. 1. 6. 5. 1 atho oja
evāsām (sc. vis'ām) avaharati.

³ Vgl. √hr + apa, mit somam anstatt somapītham, S'B. 3. 6. 2. 24
yeṣām naḥ somam apāhārṣuḥ; TB. 1. 4. 7. 5 yasyākṛitam somam
apahareyuḥ . . . yasya kṛitam somam apahareyuḥ; PB. 9. 5. 6 soma-
pītho vā etasmād apakrāmati . . . yasya somam apaharanti; JB. 1.
354 ūtir vā etasya nas'yati yasya rājānam (i. e. somam) apaharanti;
K. 34. 3 (37, 21-38, 1) indriyeṇa vā eṣa somapīthena vyrdhyate yasya

ṇīti... tasya ietayaiva surayendriyaṃ vīryaṃ somapī-
tham annādyam aharat S'B. 12. 7. 1. 10.

2. agniṃ a) mit Ablativ:

annādyam vā etasmād dharanti yasmād agniṃ haran-
ti JB. 3. 71.

b) mit Genitiv:

uta yasyaitāsūpahitāsv āpo 'gniṃ haranty ahrta evā-
syāgniḥ TS. 5. 3. 10. 2.

7. D. √ hr + ā.

1. yajñam a) mit Ablativ:

taṃ (sc. yajñam) vai viṣṇur āharad, yajño vai viṣṇur,
yajño vai tad yajñam asurebhyo 'dhy āharad, yajñena
vai tad yajñam devā asurāṇām avindanta MS. 3. 8. 3
(95, 11); vgl. dazu K. 25. 2 (104, 4-6); Kap. 38. 5 (209, 14-16) taṃ
viṣṇur apāsaṅga āharad, yajño vai viṣṇur, yajñenaivai-
ṣāṃ (sc. asurāṇām) tad yajñam avṛñjata pas'ubhiḥ pa-
s'ūn indriyeṇendriyam (s. Caland zu ĀpS'S. 11. 4. 11).

Nicht klar ist der Kasus von ebhyaḥ TS. 6. 2. 4. 3 (Parallele
zu den eben angeführten MS. 3. 8. 3, K. 25. 2 und Kap. 38. 5;
übersetzt von Geldner Ved. Stud. III, 67) tam ebhyo yajña
eva yajñam āharat; wenn man ebhyaḥ auf die Asuras be-
zieht, ist es Ablativ, wenn auf die Götter, Dativ.

Dieselbe Schwierigkeit liegt vor PB. 8. 8. 8 pas'ūn vā ebhyas
tān āharat; der Kommentar ergänzt asurebhyaḥ: ebhyo
'surebhyaḥ sakās'ātyāny ukthāny āharat, faßt es also als
Ablativ; dagegen ergänzt Caland devebhyaḥ: 'What he had
fetched for them was cattle', nimmt es also als Dativ.¹

somam apaharanti; S'B. 3. 6. 2. 14; 15 tasmād dīkṣitārājānam (i. e. so-
mam) gopāyanti (15. tasmād brahmacāriṇa ācāryaṃ gopāyanti
grhān pas'ūn): nen no 'paharān iti.

¹ Mit Ausnahme von S'B. 12. 7. 1. 14 indriyaṃ vīryaṃ namucer
(Ablativ oder Genitiv?) āhrtya steht gewöhnlich adhi: S'B. 12. 8. 1. 3
as'vinau hy etaṃ (sc. somam) namucer adhy āharantām; TS. 6. 3. 1. 2
dhiṣṇiyā vā amuṣmiṇ loke somam arakṣan, tebhyo 'dhi somam āha-

b) mit Genitiv:

tad yathā pramattānām yajñam āhared evaṁ tat KB.
12. 3 (54, 13).

8. E. √skand.

1. retaḥ a) mit Ablativ:

puruṣād retaḥ skandati S'B. 12. 4. 1. 3; 7; JB. 1. 5. 3
(JAOS. 23, p. 334, 2-3).

b) mit Genitiv:

yan me 'dya retaḥ pṛthivīm askantsīt S'B. 14. 9. 4. 5
(S'loka).

bahu vā idaṁ suptasya vā jāgrato vā retaḥ skandati
S'B. 14. 9. 4. 5.

9. F. √han + apa.

1. tamaḥ a) mit Ablativ:

indro vṛtram ahaṁs, taṁ vṛtram jaghnivāṁsam ebhyo
lokebhyas tamo 'nvavṛṇot, so 'kāmayatā: 'pedaṁ tamo
hanīyeti, sa etam abhijitaṁ yajñam apas'yat, tam āha-
rat, tenāyajata, tasya tryuttaraṇastomā bhavanti, tra-
yovā ime lokās, tenaibhyo lokebhyas tamo 'pāhata, taṁ
caturthāl lokāt tamo 'nvevāvṛṇot, so 'kāmayatā: 'paive-
daṁ tamo hanīyeti, sa etam vis'vajitaṁ yajñam apas'-
yat, tam āharat, tenāyajata, tasya caturuttaraṇastomā
bhavanti, catasro dis'a, eṣa u ha vai caturtho loko yad
dis'as, tena caturthāl lokāt tamo 'paivāhata, tato vai
sa sarvebhya etebhyo lokebhyas tamaḥ pāpmānam apa-
hatya svargaṁ lokam ārohat, sarvebhya evaibhyo loke-
bhyas tamaḥ pāpmānam apahatya svargaṁ lokam āro-
hati ya evaṁ veda JB. 2. 169.

ran; 6. 1. 10. 5 tebhyo (sc. gandharvebhyaḥ) 'dhi somam āharan;
MS. 3. 8. 3 (95, 12) yajñam asurebhyo 'dhy āharat; 3. 3. 1 (32, 1) etāṁ
vai bṛhaspatir asurebhyo 'dhi yajñasya pratisthām āharat; 3. 7. 7
(84, 17) = 3. 8. 10 (109, 10) etebhyo (sc. devānām somaraksibhyaḥ) vā
adhi chandāṁsi somam āharan.

svarbhānur vā āsuras sūryaṁ tamaśāvidhyat . . . tam (sc. devāḥ) etayeṣṭayāyājayaṅs, tayāsmāt tamo 'pāghnaṅs, tamasaīṣa prāvṛto yo 'laṁ brahmavarcaśāya san na brahmavarcaśī bhavati, tama evāsmād apahanti K. 11. 5 (149, 9 f.); aber die Parallelen MS. 2. 1. 5 (6, 16 f.) und JB. 2. 390 haben beide Male den Genitiv s. unter (b); die Parallele PB. 4. 6. 13 wechselt zwischen Genitiv und Ablativ s. unter (a), in fine.

yāvān evāsyā (sc. yajamānasya) 'tmā tasmāt tamo 'pahanti K. 11. 5 (149, 17).

asā evāsmād āditya udyāṅs tamo 'pahanti K. 11. 5 (149, 18).

tamaḥ pāpmānaṁ pravis'ati yasyās'vine s'asyamāne sūryo nāvīr bhavati, sauryaṁ bahurūpam ālabhetā, 'mum evādityaṁ svena bhāgadheyenopadhāvati, sa evāsmāt tamaḥ pāpmānam apahanti TS. 2. 1. 10. 3.

āgneyo (sc. pas'uḥ) bhavati, tama evāsmād (sc. yajamānāt) apahanti TS. 2. 1. 2. 8.

nirjagmivān tamasa ity āha, tama evāsmād apahanti TS. 5. 2. 1. 5.

asā enam (sc. yajamānam) ādityaḥ purastāj jyotiṣā pratyāgachati, so 'smāt tamo 'dhy apahanti MS. 2. 5. 9 (60, 14).

asā enā (sc. as'vinau) ādityaḥ purastāj jyotiṣā pratyāgachat, sa ābhyāṁ tamo 'dhy apāhan MS. 2. 5. 9 (60, 11).

svarbhānur vā āsuraḥ sūryaṁ tamaśāvidhyat, . . . , ta (sc. devāḥ) etā (sc. ekaviṅś'atirātrīḥ) avindaṅs, tābhīr asmāt tamo 'pāghnan PB. 23. 16. 2.

svarbhānur vā āsura ādityaṁ tamaśāvidhyat, tasya devā divākīrtyais tamo 'pāghnan, yad divākīrtyāni bhavanti tama evāsmād (sc. ādityāt) apaghnantī PB. 4. 6. 13; aber die Parallele K. 11. 5 (149, 9 f.) hat beide Male den Ablativ, s. oben unter (a); die Parallelen MS. 2. 1. 5 (6, 16 f.) und JB. 2. 390 beide Male den Genitiv, s. unter (b).

b) mit Genitiv:

svarbhānur vā āsura ādityaṁ tamasāvidhyat, taṁ devās'ca rṣayas' cābhiṣajyaṁ, ta etāni divākīrtyāni sāmāny apas'yaṁ, tair asya tamo 'pāghnaṁ, tad yad etāni divākīrtyāni bhavanty ādityasyaivaitais tamo 'paghnanti . . . madhyata evāsyā (sc. ādityasya) tattamo 'paghnanti, . . . s'īrṣata evāsyā tat tamo 'paghnanti JB. 2. 390 (Batakrishna Ghosh, Collection of the Fragments of Lost Brāhmaṇas, Modern Publishing Syndicate, Calcutta, 1935, p. 82, frg. XXXVI).

Und so, mit s'amalam anstatt tamaḥ:

svarbhānur vā āsuraḥ sūryaṁ tamasāvidhyat, taṁ somārudrā abhiṣajyatām, tasya vā etenaiva s'amalam apāhatām . . . yo brahmavarcasakāmaḥ syāt tam etayā (sc. iṣṭyā) yājayeṇ s'amalam evāsyāpahanti MS. 2. 1. 5 (6, 16 f.); aber die Parallele K. 11. 5 (149, 9 f.) hat beide Male den Ablativ, s. oben unter a; die Parallele PB. 4. 6. 13 wechselt zwischen Genitiv und Ablativ s. oben unter a. Vgl. √han + apa mit s'amalam und Ablativ: K. 10. 4 (128, 4-5) s'amalagr̥hīto vā eṣa yo 'laṁ brahmavarcasāya san na brahmavarcasī bhavati, s'amalam evāsmād apahanti; TB. 1. 3. 3. 4 annasyaiva s'amalena s'amalaṁ yajamānād apahanti.

tasya (sc. sūryasya) somārudrāv evaitattamo 'pāhatām . . . tasya somārudrāv evaitat tamo 'pahataḥ S'B. 5. 3. 2. 2-3.

tasya (sc. sūryasya) yat prathamam tamo 'pāghnant sa kṛṣṇāvir abhavat TS. 2. 1. 2. 2.

tasya (sc. sūryasya) devās tamo 'pāghnan MS. 2. 5. 2 (48, 11); 4. 5. 7 (74, 10).

tasyā (sc. ādityasya) 'trir bhāsenā tamo 'pāhan PB. 6. 8; 14. 11. 14.

tasyā (sc. ādityasya) 'trayas tamo 'pajighāṁsanta etaṁ saptadas'astomaṁ tryaḥ purastād viṣuvata upāyaṁ, tasya purastāt tamo 'pajaghnuḥ . . . tasya parastāt tata-mo 'pajaghnuḥ KB. 24. 3 (109, 2-4).

tasya (sc. sūryasya) dākṣiṇair eva mādhyandine

savane tamaḥ pāpmānam apāghnann, ud u tyam jāta-vedasam ity etayaivāsyā prathamayā tamaḥ pāpmānam apāghnan, . . . , tatho evaitad evamvid adh-varyur dākṣiṇair eva mādhyandine savane yajamānasya tamaḥ pāpmānam apahanti, . . . , sāmnaivāsyā tad antareṇa rakṣāṁsi piś'ācāṁs tamaḥ pāpmānam apahanti Vādhūla Sūtra (Caland, Acta Orientalia VI, 204 § 88).

2. s'ucam, s'ucaḥ a) mit Ablativ:

yām asmād (sc. lokāt) apāhan sā puṁs'calīm prāvis'ad, yām antarikṣāt sā klībam, yām amuṣmāt sainasvinam PB. 8. 1. 10, aber unmittelbar vorher (9) ime vai lokāḥ sahāsaṁs, te 's'ocaṁs, teṣām indra etena sāmna s'ucam apāhan, yat trayāṇām s'ocatām apāhaṁs tasmāt trais'okam (sc. sāma) und so die Parallele JB. 3. 72 s. unter b.

s'ucā vā eṣa viddhoyasya jyog āmayati, yat trais'okam brahmasāma bhavati s'ucam evāsmād apahanti PB. 8. 1. 12.

b) mit Genitiv:

ime vai lokās saha santas tredhā vyāyaṁs, te 's'ocan yathaikas tredhā vichinnas' s'oced evam, te devā abruvann: eteṣām trayāṇām lokānam tistras' s'uco 'pahanāmeti, ta etat sāmāpas'yaṁs, tenaiṣām trayāṇām lokānam tistras' s'uco 'pāghnaṁs, tad yad eṣām trayāṇām lokānam tistras' s'uco 'pāghnaṁs tat trais'okasya trais'okatvam JB. 3. 72 (Caland zu PB. 8. 1. 10); und so der Genitiv PB. 8. 1. 10 s. unter a.

3. pāpam, pāpmānam (a) mit Ablativ:

anantarāyam hy evāsmāt (sc. yajamānāt) sarvaṁ pāpmānam apaghnanti S'B. 12. 8. 1. 17.

sa evāsmāt pāpmāmam apahanti S'B. 13. 8. 1. 11.

pāpmānam evāsmād apahanti TS. 5. 1. 8. 6.

aindraṁ vipuṁsakam ālabheta yaḥ paṇḍakatvād bi-bhyād, indro vā etām tvacam etaṁ pāpmānam apāhata . . . , so 'smāt tām tvacam tam pāpmānam apahanti K. 13. 7 (189, 20).

b) mit Genitiv:

etena (sc. sāmṇā) vai sa pūrveṣāṁ pitāmahānāṁ pāp-
mānam apāhan, tejasvī brahmavarcasī bhavaty apa
pūrveṣāṁ pitāmahānāṁ pāpmānaṁ hate ya evaṁ ve-
da JB. 3. 101 (Caland, Auswahl § 181, p. 243, 9 von unten).

tasya (sc. sūryasya) dākṣiṇair eva mādhyandine sa-
vane tamaḥ pāpmānam apāghnann, ud u tyam jātave-
dasam ity etayaivāsya prathamayā tamaḥ pāpmānam
apāghnan, . . . , tatho evaitad evamvid adhvaryur dāk-
ṣiṇair eva mādhyandine savane yajamānasya tamaḥ
pāpmānam apahanti, . . . , sāmnaivāsya tad antareṇa
rakṣāṁsi pis'ācāṁs tamaḥ pāpmānam apahanti Vā-
dhūla Sūtra (Caland, Acta Orientalia VI, 204, § 88).

sa yat kimcādityo 'hnā pāpaṁ karoti tad asyāgnī
rātryāpahanti, . . . , sa yat kimcāgnī rātryā pāpaṁ ka-
roti tad asyādityo 'hnāpahanti JB. 1. 9.

sāyamāhutyai va yat kimcāhnā pāpaṁ karoti tad
asyā (sc. yajamānasya) 'gnī rātryāpahanti, prātara-
hutyai va yat kimca rātryā pāpaṁ karoti tad asyādi-
tyo 'hnāpahanti JB. 1. 10.

vajro haiva tasya (sc. yajamānasya) pāpmānam apa-
hanti S'B. 8. 2. 3. 14.

so (sc. agniḥ) 'sya (sc. yajamānasya) jāyamāna eva sar-
vaṁ pāpmānam apahanti JB. 1. 8.

ya enān (sc. sattriṇaḥ) nindati pāpmānam eṣāṁ so 'pa-
hanti PB. 5. 5. 13.

yo 'pūta iva syād agniṣṭutā yajetā, 'gninaivāsya
pāpmānam apahatya trivṛtā tejo brahmavarcasaṁ
dadhāti PB. 17. 5. 3.

atho hāsyaita eva devate eṣu lokeṣu sarvaṁ pāp-
mānam apaghnatyau tiṣṭhataḥ JB. 1. 241.

eta (sc. deveṣavaḥ, i. e. Agni, Vāyu und Āditya) asya
sarvaṁ pāpmānam apaghnatyoti yanti ya evaṁ veda
JB. 3. 309.

10. G. $\sqrt{vrj}$.

a) Mit dem Ablativus personae kommt $\sqrt{vrj}$ nur dreimal vor:

1. yamagāthābhiḥ parigāyati, yamād evainat (sc. puruṣas'īrṣam) vrñkte TS. 5. 1. 8. 2.

2. evam eva bhrātrvyād bhūtiṃ vrñkte PB. 12. 13. 30; aber unmittelbar vorher (29) der Genitiv: te devā asurāṇām ekākṣarenaiva pañcadās'ākṣaram avrñjata.

3. yena puruṣeṇa saṃgacheta tam abhimantrayetā: 'gnim puriṣyam āngirasvad achemā iti, vājam eva tena tasmād vrñkte MS. 3. 1. 3 (4, 13-14); aber die Parallelen K. 19. 2 (2, 15) = Kap. 29. 8 (136, 22); TS. 5. 1. 2. 4 und 5 mit Genitiv, s. unter b.

b) mit Genitiv:

devās' ca vai yamas' cāsmiṇḥ loke 'spardhanta, sa yamo devānām indriyam vīryam ayuvata... || ... aindreṇai (sc. pas'unā) 'vāsye (sc. yamasya) 'ndriyam avrñjata... || ... aindreṇaivāsye (sc. bhrātrvyasya) 'ndriyam vrñkte TS. 2. 1. 4. 4-5; vgl. den Ablativ oben (a, 1).

agnim puriṣyam āngirasvad achema iti brūyād yena saṃgacheta, sarvo vai puruṣo 'gnimān, vājam evāsya vrñkte K. 19. 2 (2. 15); Kap. 29. 8 (136, 22); vgl. den Ablativ oben (a, 3).

āgnāvaiṣṇavena (sc. puroḍās'ena) devatās' ca yajñam ca bhrātrvyasya vrñkte TS. 2. 5. 4. 2.

bhrātrvyasyaiva tad yajñam vrñkte TS. 6. 3. 7. 2.

pas'un bhrātrvyasya vrñkte ya evam veda PB. 8. 4. 7; 9. 1. 18.

chandobhir yajñam bhrātrvyasya vrñkte ya evam veda PB. 8. 6. 7.

stomena yajñam bhrātrvyasya vrñkte PB. 8. 3. 4.

yajñenaiva yajñam bhrātrvyasya vrñkte pas'ubhiḥ pas'un indriyeṇendriyam K. 25. 2 (104, 7); Kap. 38. 5 (209, 17).

aurdhvasadmanenai (sc. sāmṇā) 'va dviṣato bhrātrvyasya suvr̥ktibhir¹ ity eva pas'ūn vr̥ṅkte JB. 1. 218 (Caland, Auswahl § 81, p. 85, 3).

sva eva loke bhrātrvyasya pas'ūn vr̥ṅkte K. 28. 6 (160, 17); Kap. 44. 6 (262, 6-7).

sve vā etad loke yajamāno bhrātrvyasya pas'ūn vr̥ṅkte MS. 1. 4. 8 (16, 15-16).

sve vā etad āyatane yajamāno bhrātrvyasya pas'ūn vr̥ṅkte MS. 4. 2. 4 (26, 11-12).

sva eva goṣṭhe bhrātrvyasya pas'ūn vr̥ṅkte K. 32. 6 (24, 23).

sve vā etad goṣṭhe yajamāno bhrātrvyasya pas'ūn vr̥ṅkte MS. 4. 2. 1 (22, 11-12).

vr̥ṅkte dviṣato bhrātrvyasya pas'ūn ya evaṁ veda JB. 3. 146 (Caland, Auswahl § 187, p. 258, 14).

dvitīyam eva sapatnasya bhrātrvyasyendriyaṁ pas'ūn kṣetraṁ vr̥ṅjāna eti MS. 1. 6. 9 (100, 14).

chandāṁsi vai devānām vāmam pas'avas', chandāṁsy evaitayā (sc. iṣṭakayā) vāmam pas'ūn yajamāno bhrātrvyasya vr̥ṅkte MS. 3. 2. 6 (25, 5-6).

vāmam evaitayā (sc. iṣṭakayā) pas'ūn bhrātrvyasya vr̥ṅkte K. 20. 6 (25, 1-2); Kap. 31. 8 (155, 20).

pas'un eva vāmam bhrātrvyasya vr̥ṅkte K. 31. 4 (41, 5); Kap. 31. 19 (167, 14-15).

tad eteṣv evāhno rūpeṣu yajamāno bhrātrvyasya pas'ūn vr̥ṅkte MS. 4. 2. 11 (34, 15).

gām-gām eva dviṣato bhrātrvyasya vr̥ṅkte ... ya evaṁ veda JB. 3. 185.

navākṣarāṇi stobhati, nava vai puruṣe prāṇāḥ, prānān evaitad dviṣato bhrātrvyasya vr̥ṅkte JB. 1. 132.

prāṇān evaitad dviṣato bhrātrvyasya vr̥ṅkte JB. 1. 214 (Caland, Auswahl § 78, p. 82, 21).

¹ Cf. Caland zu PB. 9. 1. 14.

vṛṅkte bhrātrvyasya prāṇān MS. 1. 5. 11 (80, 10–11).

dis'a evaitena yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 4. 7. 7 (102, 9–10).

yajamāno dviṣato bhrātrvyasya dis'o vṛṅkte S'B. 9. 2. 3. 8.

tā (sc. dis'ah) u evaitad yajamāno dviṣato bhrātrvyasya vṛṅkte S'B. 9. 2. 3. 13; 23; 29.

oja eva vīryam bhrātrvyasya vṛṅkte K. 10. 7 (133, 17).

teṣām (sc. bhrātrvyāṇām) indriyam vīryam vṛṅkte K. 31. 4 (5, 16); Kap. 47. 4 (288, 9).

indriyam evāsyā (sc. bhrātrvyasya) vīryam vṛṅkte K. 34. 18 (49, 6) zum Mantra idam aham amuṣyāmuṣyāyanasyendriyam vīryam vṛṅje.

indriyam evaitair (sc. ardhendraiḥ) vīryam yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 3. 4. 1 (45, 11).

yāvanto 'sya (sc. brāhmaṇasya) bhrātrvyā yajñayudhānām upas'ṛṇvanti teṣām indriyam vīryam vṛṅkte K. 31. 4 (5, 16); Kap. 47. 4 (288, 8–9).

yāvanta evāsyā (sc. brāhmaṇasya) bhrātrvyā yajñayudhānām upas'ṛṇvanti teṣām teja indriyam vīryam vṛṅkte MS. 4. 1. 6 (8, 13–14).

vṛṅkta eṣām (sc. bhrātrvyāṇām) indriyam vīryam TB. 3. 2. 5. 10.

saṁvatsareṇa vā etat teja indriyam vīryam yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 4. 1. 12 (15, 13–14).

tābhyām (i. e. indreṇa cāgninā ca) evendriyam vīryam bhrātrvyasya vṛṅkte TS. 2. 2. 1. 2.

indriyam vai vīryam vṛṅkte bhrātrvyo yajamāno 'yajamānasya, . . . , nāsyendriyam vīryam vṛṅkte TS. 2. 2. 9. 4.

oja eva balam indriyam vīryam prajāṁ pas'un bhrātrvyasya vṛṅkte TS. 2. 4. 3. 3.

indriyam eva tad vīryam yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte TS. 3. 1. 7. 3; 6. 5. 1. 2–3; TB. 1. 6. 7. 4.

indriyam eva tābhir (sc. iṣṭakābhiḥ) vīryam yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte TS. 5. 4. 11. 3.

ūrjam vā etad annādyam yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 4. 4. 2 (52, 8–9).

lokaṁ vā etad annādyam yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 4. 6. 9 (92, 18).

vṛṅkte dviṣato bhrātrvyasyānnādyam ya evaṁ veda JB. 3. 151; 3. 171 (Caland, Auswahl § 191, p. 264, 3); 3. 298.

atho puṣṭim eva bhrātrvyasya vṛṅkte K. 36. 9 (76, 20).

tan māyām evaitena (sc. yajuṣā) yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 3. 1. 9 (11, 16).

yogakṣemaṁ vā etad annādyam yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 3. 2. 2 (17, 2).

abhipūrvam eva sapatnasya bhrātrvyasya vasu vedo vṛṅjāna eti MS. 3. 8. 3 (96, 13–14).

etad-etad vai tayā (sc. vedyā) yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 3. 8. 5 (99, 18–100, 1).

imām (sc. vedim) vā etad yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 4. 1. 10 (14, 3).

vṛṅkte dviṣato bhrātrvyasya s'riyam ya evaṁ veda JB. 2. 139; 3. 248; in JB. 2. 139 steht im unmittelbar vorausgehendem Satze $\sqrt{vṛj} + \text{sam}^1$; sa aikṣata: katham nv aham eṣām (sc. asurāṇām) imās' s'riyas samvṛṅjīyeti, sa ete-naiva yajñenāyajata, tenaiṣām sarvās' s'riyas sama-vṛṅkta; vgl. S'B. 11. 5. 9. 5 evaṁ ha vai dviṣato bhrātrvyasya sarvaṁ yajñam samvṛṅkte; S'B. 1. 5. 4. 16 tasya (sc. bhrātrvyasya) sarvaṁ samvṛṅkte; S'B. 4. 5. 3. 4 tatho evaiṣa etad vīryam haraḥ sapatnānām samvṛṅkte; S'B. 1. 7. 2. 24 sarvam u evaiṣa etat sapatnānām samvṛṅkte; S'B. 1. 2. 5. 7 imām sarvām (sc. pṛthivīm) sapatnānām samvṛṅkte (die Kāṇvaparallele 2. 2. 3. 7 evaṁ ha vā enām dviṣataḥ sapatnasya sarvām samvindate).

¹ Zu derartigen Verkürzungen eines Verbum compositum vgl. JAOS. 28, p. 86, Anm. 5; ähnliches beim Nomen JAOS. 19, p. 101, Anm. 2; 23, p. 331, Anm. 5. Wackernagel, Vorlesungen über Syntax II, p. 177, 6ff.

vṛṅkte dviṣato bhrātrvyasya vas'am ya evaṁ veda JB. 3. 220.

savanāny evaitena yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 4. 7. 7 (102, 5-6).

lokaṁ vā etad annādyam yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 4. 6. 9 (92, 18).

lokaṁ vā etac chandāṁsi yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 4. 7. 5 (99, 10).

bhrātrvyasyaiva tal lokaṁ vṛṅkte TS. 6. 6. 11. 5; TB. 2. 2. 6. 4.

yāvaty eva vāk tām aproditām bhrātrvyasya vṛṅkte TS. 2. 2. 9. 5.

vācam bhrātrvyasya vṛṅkte ya evaṁ veda PB. 9. 1. 13.

vācam evāsyā (sc. bhrātrvyasya) vṛṅkte PB. 6. 7. 8.

vācaivaiṣāṁ (sc. bhrātrvyāṇām) vācam vṛṅkte MS. 2. 5. 4 (52, 13); die K. Parallele 13. 6 (187, 18) vācaivaiṣāṁ vācam pratis'ṛṇāti.

vācam evaiṣāṁ (sc. bhrātrvyāṇām) vṛṅkte MS. 4. 6. 4 (83, 12).

tatho evaitad yajamāna etair (sc. chandobhiḥ) eva dviṣato bhrātrvyasya sapta saptāni vṛṅkte KB. 14. 5 (64, 22).

chandobhir evāsyā (sc. bhrātrvyasya) chandāṁsi vṛṅkte TS. 3. 1. 7. 2.

chandobhir evaiṣāṁ (sc. bhrātrvyāṇām) chandāṁsi vṛṅkte TS. 7. 5. 5. 2; K. 34. 4 (38, 10).

chandāṁsi caivaitena devatās' ca yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 4. 7. 7 (102, 8).

tat samvatsaram evaitad yajamāno bhrātrvyasya vṛṅkte MS. 2. 1. 11 (13, 16).

samvatsaram vīryam annādyam bhrātrvyasya vṛṅkte ya evaṁ veda PB. 21. 13. 5.

evam eva kanīyasā jyāyo dviṣato bhrātrvyasya vṛṅkte ya evaṁ veda JB. 1. 205.

havyam eṣāṁ (sc. bhrātrvyāṇām) vṛṅkte PB. 9. 4. 10.

ya evaṁvidvāṁs' cāturmāsyair yajate bhrātr̥vyasyaiva māso vṛṅkte (lies so statt Bibl. Ind. 'vṛṅkta), . . . , yaīṣā saṁvatsara upajīvā vṛṅkte tām bhrātr̥vyasya TB. 1. 5. 6. 5.

yad-yad bhrātr̥vyasyābhidhāyet tasya nāma gr̥hṇīyāt, tad evāsyā sarvaṁ vṛṅkte TS. 1. 7. 4. 6.

vāmam eva tayā (sc. vāmabhṛtā) vasu yajamāno bhrātr̥vyasya vṛṅkte, . . . jyotiṣaivāsyā jyotir vāmam vṛṅkte TS. 5. 5. 3. 3.

cakṣur eva bhrātr̥vyasya vṛṅkte TS. 6. 1. 1. 5.

yāvad evāsti tad eṣām (sc. bhrātr̥vyāṇām) vṛṅkte TS. 7. 5. 5. 2.

etair (sc. rāṣṭrabhṛdbhiḥ) yajeta bhrātr̥vyavān, . . . , yāvad evāsti tad etair bhrātr̥vyasya vṛṅkte K. 37. 12 (96, 7).

agnim puriṣyam āṅgirasvad achema iti brūyād (Kap. ity āha) yena saṁgacheta (Kap. saṁgachate), sarvo vai puruṣo 'gnimān, vājam evāsyā vṛṅkte K. 19. 2 (2, 15) = Kap. 29. 8 (136, 22).

agnim puriṣyam āṅgirasvad achema ity āha yena saṁgachate, vājam evāsyā vṛṅkte . . . agnim puriṣyam āṅgirasvad bharāma ity āha yena saṁgachate, vājam evāsyā vṛṅkte TS. 5. 1. 2. 4–5.

Und so der Genitivus personae an zahlreichen ähnlichen Stellen (z. B. mit asurāṇām), die ich hier nicht anführe. Außer den oben a) verzeichneten Stellen kommt der Ablativus personae bei √vr̥j nicht vor; dagegen der Ablativus rei TS. 5. 1. 8. 2; K. 20. 8 (27, 5–6) = Kap. 31. 10 (157, 17–18); TS. 7. 5. 5. 1 = K. 34. 4 (38, 6) = PB. 9. 4. 3; TS. 7. 5. 5. 1 = K. 34. 4 (38, 7) = PB. 9. 4. 4 mit lokebhyaḥ, prātaḥsavanāt und savanamukhāt.

11. H. √dā + ā.

a) mit Ablativus personae

nur

etābhir eva devatābhis sāyujyena bhrātr̥vyād rāṣṭram ādāya K. 37. 11 (99, 13) aber gleich vorher der Genitiv s. unter b), erstes Beispiel.

b) mit Genitiv:

etābhir vai devatābhis sāyujyena devā asurāṇām
rāstram ādadata K. 37. 11 (99, 12).

ā ha vai dviṣato bhrātrvyasya prāṇam (8. rūṣam, 9.
cittam, 10. caksur, 11. bham) datte S'B. 11. 8. 3. 7-11.

evam evaiṣa dviṣatām sapatnānām ādatte vācam
S'B. 3. 2. 1. 24.

sa ya etad evam vedā (i. e. veda, ā...) dviṣato bhrā-
trvyasya teja indriyam vīryam datte JB. 3. 359.

ādatte tejo dviṣato bhrātrvyasya ya evam veda JB.
3. 362.

dharmaṇaiva dharmam ādāya dviṣato bhrātrvyasya
vidharmaṇainam vidharmāṇam kṛtvā parābhāvayati
ya evam veda JB. 3. 230.

ā s'reyaso bhrātrvyasya teja indriyam datte (lies so
mit der var. lect.) TB. 2. 7. 18. 3.

anuhāyaivā 'sya (sc. bhrātrvyasya) tad vīryam ādat-
te AB. 3. 31. 8.

yaudhājayenaiva (sc. sāmnā) dviṣantam bhrātrvyam
samvicya rauravenāsyā ravamānasya svam ādatte
JB. 1. 123 (Syntax of Cases I § 49, Ex. 38, p. 118).

ā dviṣato vasu datte AB. 4. 6. 7; 5. 11. 2; GB. 2. 5. 2; 2.
6. 11.

12. I. √chid und √chid + vi-ava

a) mit Ablativ:

nāsmād gaṇas' chidyate S'B. 14. 5. 1. 10.

nāsmād yajño vyavachidyate S'B. 12. 9. 3. 10; 11; 12.

b) mit Genitiv:

Mit dem ersten Beispiel unter a) mit √chid läßt sich etwa ver-
gleichen:

mūlam¹ evāśya (sc. bhrātrvyasya) chinatti K. 21.7 (45, 17).
 bhrātrvyasyaiva mūlam¹ chinatti K. 25.4 (106, 17);
 Kap. 39.1 (212, 10–11).

Für das zweite Beispiel unter a) mit $\sqrt{\text{chid}} + \text{vi}$ —ava könnte man anführen:

yad evāśyātra kāmānām vyavachidyate ... S'B. 6.6.4.11; 6.8.2.11, wenn dies nicht 'welcher (Teil) seiner Wünsche dann abgeschnitten wird' sondern 'welcher (Teil) der Wünsche von ihm abgeschnitten wird' zu übersetzen ist, was mir aber recht zweifelhaft scheint.

13. J. $\sqrt{\text{kṣar}}$ und $\text{kṣar} + \text{vi}$.

a) mit Ablativ:

tasman s'irṣṇas' chinnād yo raso 'kṣarat MS. 2.5.7 (56, 5).

b) mit Genitiv:

yajñasya s'irṣachinnasya raso vyakṣarat S'B. 14.1.2.9; 19; 14.1.3.11; 15; 24; 31; 14.2.2.11; 14; 35; 53.²

tasya (sc. viṣṇoḥ) yo raso vyakṣarat S'B. 14.1.1.11.

tad asya (sc. viṣṇoḥ) parigrhītasya raso vyakṣarat S'B. 14.1.2.12.³

prajāpater visrastasya sarvā dis'o raso 'nu vyakṣarat S'B. 7.3.1.16.

14. K. $\sqrt{\text{pat}}$ + parā.

a) mit Ablativ:

prajāpater visrastād retaḥ parāpatat S'B. 9.5.1.55.

yad asmāt (sc. prajāpateḥ) tad retaḥ parāpatat S'B. 9.5.1.56.

¹ Cf. mūla mit prajā im Mantra ĀpS'S. 5.18.2; TB. 3.1.2.2; Kommentar zu TB. 3.1.5.3 (KZ. 62, p. 169).

² Vgl. S'B. 14.1.2.13; 14.3.1.2 yajñasya s'irṣachinnasya s'ug udaya-krāmat.

³ Vgl. mit kṣar + ati und parāñc S'B. 7.5.1.1 yo vai sa eṣām lokānām apsu praviddhānām parāñ raso 'tyakṣarat.

b) mit Genitiv:

tasya (sc. MS. ādityasya, K. und Kap. sūryasya) retaḥ parāpatat MS. 1. 8. 2 (117, 4); K. 6. 3 (51, 9–10); Kap. 4. 2 (38, 9–10).

tasya (sc. prajāpateḥ) retaḥ parāpatat MS. 3. 6. 5 (66, 4).

tasya (sc. prajāpateḥ) viddhasya retaḥ parāpatat JB. 3. 262 (Caland, Auswahl § 207, p. 288, 11).

15. L. √nud, nud + pra

a) mit Ablativ:

āre asmād amatiṁ bādhamāna ity, as'anāyā vai pāpmāmatis, tām eva tad ārān nudate yajñāc ca yajamānāc ca AB. 2. 2. 12.

sa evāsmāt pāpmānam abhimatiṁ praṇudate TS. 2. 1. 3. 5.

b) mit Genitiv:

vyatiṣaktābhiḥ stuvate, vyatiṣakto vai puruṣaḥ pāpmabhir, vyatiṣaktābhir evāsyā pāpmāno nudate TB. 2. 7. 18. 5. Cf. AB. 4. 4. 5 atha yaḥ pāpmānam apajighāṇsuḥ syād vihr̥taṁ ṣoḷas'inaṁ s'aṅsayed, vyatiṣakta iva puruṣaḥ pāpmanā, vyatiṣaktam evāsmāi tat pāpmānam s'amalaṁ hanti; JB. 2. 143 und 285 atho vyatiṣakto vai puruṣaḥ pāpmabhir, vyatiṣaktābhir eva (sc. ṛgbhiḥ; 285 vyatiṣaktair eva chandobhir) vyatiṣaktān pāpmāno 'pahate.

16. M. √iyu.

a) mit Ablativ:

saṁvatsaram eva bhrātr̥vyād yuvate, . . . , tān (sc. māsaḥ) eva bhrātr̥vyād yuvate K. 36. 2 (70, 10 und 11); MS. 1. 10. 8 (148, 11–12 und 13).

b) mit Genitiv:

tenaivendriyaṁ vīryaṁ bhrātr̥vyasya yuvate TS. 2. 2. 3. 1.

sa yamo devānām indriyaṁ vīryam ayuvata TS. 2. 1. 4. 4.

somas' ca vā etasya pūṣā ca jāyamānasyendriyaṁ vīryam ayuvetām MS. 2. 5. 5 (54, 1).

prāṇān asya (sc. yajamānasya) yuveta MS. 3. 2. 7 (27, 9); K. 20. 8 (27, 20); Kap. 31. 10 (158, 10).

ta etaiḥ (sc. yavaiḥ) sarvāḥ sapatnānām oṣadhīr ayuvata, ..., tatho evaiṣa etaiḥ sarvāḥ sapatnānām oṣadhīr yute S'B. 3. 6. 1. 9.

yavair vā ādityā aṅgirasām yajñam ayuvata, ..., yavair eva dviṣato bhrātṛvyasya yajñam yute JB. 2. 117.

Vgl. mit $\sqrt{yu} + ni$:¹

bhrātṛvyasyaiva pas'ūn niyuvate TS. 2. 6. 2. 3; das Kompositum, weil der dabei gebrauchte Mantra das Wort niyut enthält.

17. N. $\sqrt{2yu}$.

a) mit Ablativ:

yabhir evainam itaraḥ prayuktibhir abhiprayuṅkte tā asmād yaviṣṭho (sc. agniḥ) yoyāva² MS. 2. 1. 10 (12, 3).

tisro vai s'aravyā: divyā pārthivā samudriyā, tā asmād yoyāva² MS. 4. 4. 3 (53, 13); die Parallele TB. 1. 7. 6. 8 tisro vai s'aravyāḥ: pratīcī tiras'cy anūcī, tābhyām evainam pānti.³

yathaivāsmād dveṣāṅsi yuyād S'B. 6. 8. 2. 9.

sa evāsmād rakṣāṅsi yāvayati TS. 2. 2. 3. 2.

¹ Anders $\sqrt{yu} + prati$ TS. 3. 4. 8. 5 prāṇān evāsyā pratīcaḥ pratiyauti (cf. TB. 2. 3. 2. 2 = ĀpS'S. 14. 15. 1 prāṇān evāsyopadāsayati) „‘Er stößt dessen Hauche zurück', so daß er nur ein-, nicht ausatmen kann und folglich sterben muß“ (Caland, Acta Orientalia II, p. 24, 4 v. unten); vgl. Caland, Altind. Zauberritual, p. 184, Anm. 1.

² Das Perfektum mit präsentischer Funktion.

³ Der Kasus formal unsicher MS. 4. 4. 4 (54, 12) didivaḥ pāhiti haritaṁ rukmam upariṣṭād adhyūhate, divyāyā evainam as'anyā yoyāva.

tena vai te (sc. devāḥ) tā visr̥ṣṭīr ayāvayantātmano
'dhi, ..., tenaiva tām visr̥ṣṭīm yāvayata ātmano 'dhi
K. 10. 7 (131, 21 und 22–23).

b) mit Genitiv (Personalpronomen me):

agham me yāvayān S'B. 13. 8. 3. 13.

18. II. Stellen in denen der Genitiv nicht ohne logische Schwierigkeit als Genitivus possessivus konstruiert werden kann:

1. tasyālabdhasya sāvāg apacakrāma S'B. 1. 1. 4. 15 =
Kāṇva 2. 1. 3. 17 und

tasyā ālabdhāyai sāvāg apacakrāma S'B. 1. 1. 4. 16 =
Kāṇva 2. 1. 3. 18.

Hier hat Gaedicke, Accusativ p. 47–48 Anm., darauf hingewiesen, daß nach strikter Logik die Genitive nicht Genitivi possessivi sein können, weil die Stimme, die sich entfernt, nicht die natürliche Stimme von Manu's Bullen bzw. von Manu's Frau ist, sondern eine dämonentötende Stimme, die von außen in sie eingetreten ist. Aber¹ da Manu's Bulle bzw. Manu's Frau zur Zeit mit dieser Stimme sprechen, tut man der Logik nicht zu große Gewalt an, wenn man diese als 'ihre Stimme' bezeichnet (s. zu diesen beiden Stellen auch oben § 4, 1, b).

2. atha mānavam² padanidhanam rāthantaram tas-
mād rāthantare 'han kriyate, manur vā akāmayata:
bahuḥ prajayā pas'ubhiḥ prajāyeya, mānaviḥ prajāś
sr̥jeyeti, sa etat sāmāpas'yat, tenāstuta, tato vai sa
bahuḥ prajayā pas'ubhiḥ prajāyata, tā imā mānaviḥ
prajā, bahur eva prajayā pas'ubhiḥ prajāyate ya evam
vedā; 'tho āhus: tā evāsyā prajāś sr̥ṣṭā rakṣāṅsy aji-
ghāṅsann iti, so 'kāmayatā: 'pa rakṣāṅsi hanīyeti,
sa etat sāmāpas'yat, tenāstuta: ni tvām agne ... atri-
ṇam dahe (SV. 1. 54 f. = RV. 1. 36. 19 f.) 'ty evāsām rak-
ṣāṅsy apāhann iti JB. 3. 98. Hier kann im letzten Satze der
Genitiv āsām (sc. prajānām) nur dann als Genitivus possessivus
(= 'ihre Dämonen' = 'die sie verfolgenden Dämonen') konstru-

¹ Siehe Syntax of Cases I § 55 p. 142–143.

² Cf. PB. 13. 3. 14–15.

iert werden, wenn man den Begriff der possessio ungebührlich dehnt; wenn man aber āsām in ablativischer Funktion zum Verbum separationis (√han + apa) zieht (= 'von diesen Geschöpfen trieb er die Dämonen weg'), so tut man der Logik keine Gewalt an.

Nicht ganz so klar ist die ablativische Funktion des Genitivs asya (sc. yajamānasya) in Vādhūla Sūtra (Caland, Acta Orientalia p. 204, § 88) sāmnaivāsyā tad antareṇa rakṣāṅsi piś'ācāṅs tamaḥ pāpmānam apahanti, weil rakṣāṅsi und piś'ācāṅs hier neben tamaḥ (s. oben § 9, 1, b) und pāpmānam (s. oben § 9, 3, b) stehen und an deren Konstruktion teilnehmen.

Mit Ausnahme der eben angeführten zwei Stellen findet sich der Genitiv bei rakṣāṅsi nicht, sondern immer der Ablativ der Person: MS. 4. 1. 13 (18, 4) upariṣṭād asmāt (sc. yajamānāt) tena rakṣāṅsy apahanti; K. 10. 5 (129, 19) so (sc. agniḥ) 'smād rakṣāṅsy apahanti; TS. 2. 2. 2. 2 sa evāsmād rakṣāṅsy apahanti; TB. 3. 2. 8. 6 sa evāsmād rakṣāṅsy apāhan; K. 31. 10 (13, 1) = Kap. 47. 10 (294, 8) asā (Kap. asāv) evāsmād āditya udyan purastād rakṣāṅsy apahanti; MS. 4. 5. 8 (113, 8–9) tenai (sc. yajuṣā) 'bhyo (sc. āngirobhyaḥ) rakṣāṅsy apāhan; K. 19. 10 (11, 19) = Kap. 30. 8 (145, 21) tābhir (sc. ṛgbhiḥ) asmād (sc. agneḥ) rakṣāṅsy apāghnan; MS. 3. 1. 9 (12, 5–6) tad agner evaitābhī (sc. ṛgbhiḥ) rakṣāṅsy apahanti; TS. 5. 1. 10. 2 agner eva tena (sc. sām-nā) jātād rakṣāṅsy apahanti; TS. 5. 1. 3. 4 = K. 20. 5 (23, 18) = Kap. 31. 7 (154, 9) yāvān evāgnis tasmād rakṣāṅsy apahanti; K. 10. 5 (129, 17) tasmād (sc. indrāt) agnī rakṣāṅsy apāhan.

3. indro vai tris'irasam tvāṣṭram ahaṅs, tam as'lilā vāg abhyavadat, so 'gnim upādhāvat, sa (sc. agniḥ) etad agnistotram apas'yat, . . . , tenainam (sc. indram) ayājayat, tenāsyās'lilām vācam apāhan PB. 17. 5. 1. Hier ist die as'lilā vāk (d. h. 'die üble Nachrede')¹ doch keinesfalls

¹ Cf. PB. 14. 11. 28 = 18. 1. 9 = 19. 4. 7 tam (sc. indram) as'lilā vāg abhyavadat; TS. 2. 1. 10. 2 apūtā vā etam vāg ṛchati yam ajaghni-vāṅsam abhis'aṅsanti; K. 13. 6 (187, 21) as'āntā vā etam vāg ṛchati yam ajaghni-vāṅsam abhis'aṅsanti; JB. 1. 14 sa ha bhūya eva sukr-tam karoty, atho hainam amuṣmin loke na pāpī vāg āgachati ya

Indra's Stimme,¹ und es muß auch hier das asya (sc. indrasya) im letzten Satze in ablativischer Funktion genommen werden (= 'von diesem Indra trieb er die üble Nachrede weg'). Caland übersetzt zwar wörtlich: 'By it, he drove away his inauspicious voice' fügt aber die Anmerkung zu 'He, Agni, drove away the voice that pursued him', wo zu 'him' Indra zu ergänzen ist.

19. III. Am beweiskräftigsten für die syntaktische Äquivalenz von Ablativ und Genitiv sind diejenigen Stellen, in denen derselbe Verfasser entweder in zwei unmittelbar aufeinander folgenden Sätzen oder sogar in demselben Satze die Konstruktion wechselt. Wenn Pindar Nem. 8. 2 παρθενήτοις παίδων τ' ἐφίζοισα γλεφάροις schreibt, so hat er² 'unter keinem sprachlichen Zwange gehandelt, als paralleler Ausdruck zu παρθενῆος stand ihm παίδειος zu Gebote; aber er wollte grade die äußere Gleichmäßigkeit vermeiden'; aber unseren Brāhmaṇatexten mit ihrer gradezu juristisch nüchternen, den erörterten Gegenständen angepaßten Sprache wird niemand ein solches Streben nach stilistischer Variation zuschreiben. Wo also in dieser dritten Gruppe Ablativ und Genitiv wechseln, wird man ruhig annehmen dürfen, daß ein Unterschied nicht mehr gefühlt wurde.

20. III (a) Ablativ und Genitiv wechseln in aufeinanderfolgenden Sätzen.

evamvidvān agnihotraṁ juhōti; JB. 1. 169 yo ha vā etasmāt sāmna iyād duścarmā vā syāt pāpī vainaṁ kīrttir abhivadet; PB. 2. 17. 4 etām (sc. viṣṭutim) evābhis'asyamānāya kuryāc, chamalaṁ vā etam ṛchati yam as'lilā vāg ṛchati, yaivainaṁ asāv as'lilaṁ vāg vadati tām asya trivṛtau niṣṭapataḥ; ähnlich MS. 2. 3. 9 (37, 4–5) yainaṁ (sc. yajamānam) asā as'lilaṁ vāg abhivadati, . . . , sainaṁ punaḥ kalyāṇaṁ vadati; K. 12. 10 (173, 7–8) yainamasau vāg as'lilaṁ abhivadati sainaṁ punaḥ kalyāṇaṁ abhivadati; [vgl. auch pāpokaḥ KB. 8. 5 (37, 14)]. Das Gegenteil PB. 5. 9. 14 tān (sc. yajamānān) kalyāṇī vāg abhivadati.

¹ Kontrastiere damit MS. 1. 8. 1 (115, 13 und 14) taṁ svā vāg abhyavadat . . . svā hy enaṁ vāg abhyavadat [die Parallelen K. 6. 1 (49, 12 und 13) und Kap. 6. 1 (35, 16 und 17) taṁ svā vāg aiṭṭa . . . svā hy enaṁ vāg aiṭṭa]; ähnlich S'B. 2. 2. 4. 6 = Kāṇva 1. 2. 4. 5 taṁ svo mahimābhyuvāda; KB. 23. 2 (103, 7) taṁ indraṁ svo mahimā papracha.

² Wackernagel, Vorlesungen über Syntax, Zweite Reihe, p. 73.

1. ($\sqrt{dā} + ā$) etābhir vai devatābhis sāyujyena devā asurāṇām rāṣṭram ādadatai, 'tābhir eva devatābhis sāyujyena bhrātṛvyād rāṣṭram ādāya... K. 37. 11 (92, 11–13).

2. ($\sqrt{vrj}$) te devā asurāṇām ekākṣareṇaiva pañcadas'ākṣaram avṛñjata dvyakṣareṇa caturdas'ākṣaram tryakṣareṇa trayodas'ākṣaram caturakṣareṇa dvādas'ākṣaram pañcākṣareṇaikādas'ākṣaram ṣaḍakṣareṇa das'ākṣaram saptākṣareṇa navākṣaram, aṣṭābhir evāṣṭāv avṛñjata || evam eva bhrātṛvyād bhūtim vṛñkte ya evam veda PB. 12. 13. 29–30. Die Parallele JB. 1. 205 hat beide Male den Genitiv: ekākṣaram devānām avamam āsīt saptākṣaram paramam, navākṣaram asurāṇām avamam āsīt pañcadas'ākṣaram paramam, te devā akāmayanta: kanīyasā bhūyo 'surāṇām vṛñjīmāhīti, ta ekākṣareṇa pañcadas'ākṣaram avṛñjata dvyakṣareṇa caturdas'ākṣaram tryakṣareṇa trayodas'ākṣaram caturakṣareṇa dvādas'ākṣaram pañcākṣareṇaikādas'ākṣaram ṣaḍakṣareṇa das'ākṣaram saptākṣareṇa navākṣaram, aṣṭābhir eva aṣṭāv, evam eva kanīyasā jyāyo dviṣato bhrātṛvyasya vṛñkte ya evam veda.¹

3. ($\sqrt{han} + apa$) svarbhānurvā āsura ādityam tamasāvidhyat, tasya devā divākīrtyaistamo 'pāghnan, yad divākīrtiyāni bhavanti tama evāsmād (sc. ādityāt) apaghnantī PB. 4. 6. 13. Die Parallele JB. 2. 388 (Batakrishna Ghosh, Collection of the Fragments of Lost Brāhmaṇas p. 82, frg. XXXVI) hat beide Male den Genitiv: svarbhānurvā āsura ādityam tamasāvidhyat, tam devās' ca rṣayas' cābhiṣajyaṇs, ta etāni divākīrtiyāni sāmāny apas'yaṇs, tair asya tamo 'pāghnaṇs, tad yad etāni divākīrtiyāni bhavanty ādityasyaivaitais tamo 'paghnanti.

¹ Von ekākṣaram devānām avamam āsīt bis aṣṭābhir evāṣṭau = JB. 1. 193. Von ekākṣaram devānām avamam āsīt bis pañcadas'ākṣaram paramam = JB. 1. 197 (Caland, Auswahl § 74, p. 78, 13) aber dort im folgenden nur: ta ekākṣareṇa pañcadas'ākṣaram avṛñjata dvyakṣareṇa caturdas'ākṣaram... tryakṣareṇa trayodas'ākṣaram caturakṣareṇa dvādas'ākṣaram ... pañcākṣareṇaikādas'ākṣaram ṣaḍakṣareṇa das'ākṣaram ... saptākṣareṇa navākṣaram, aṣṭābhir evāṣṭau.

4. ($\sqrt{\text{han}} + \text{apa}$) ime vai lokāḥ sahāsaṅs, te 's'ocaṅs, teṣāṃ indra etena sāmṇā s'ucam apāhan (lies so statt apāhan der Bibl. Ind.), yat trayāṇām s'ocatām apāhaṅs tasmāt trais'okam (sc. sāma) || yām asmād apāhan sā puṅs'calīm prāvis'ad, yām antarikṣāt sā klībam, yām amusmāt sainasvinam || ... || s'ucā vā eṣa viddho yasya jyog āmayati, yat trais'okam brahmasāma bhavati s'ucam evāsmād apahanti PB. 8. 1. 9–10 und 12. Die Parallele JB. 3. 72 (Caland zu PB. 8. 1. 10) hat nur den Genitiv: ime vai lokās saha santas tredhā vyāyaṅs, te 's'ocan yathai-kas tredhā vichinnas' s'oced evaṃ, te devā abruvann: eteṣāṃ trayāṇām lokānām tistras' s'uco 'pahanāmeti, ta etat sāmāpas'yaṅs, tenaiṣāṃ trayāṇām lokānām tistras' s'uco 'pāghnaṅs, tad yad eṣāṃ trayāṇām lokānām tistras' s'uco 'pāghnaṅs tat trais'okasya trais'o-katvam, apa s'ucam hate ya evaṃ veda.

5. ($\sqrt{\text{kram}} + \text{apa}$) devās' cāsūrās' cāspardhanta, te-ṣāṃ vā indriyāṇi vīryāṇy apākrāmann, ṛksāme vā ebhyas tad apākrāmatām pas'avo vāg indriyaṃ prāṇāpānu MS. 3. 10. 6 (137, 12–13). Die Parallele K. 29. 1 (168, 4–5) = Kap. 45, 2 (268, 18) hat beide Male den Ablativ: devās' cāsūrās' ca saṃyattā āsaṅs, te devebhyo mahimāno 'pākrāman ... ṛksāme vāvaibhyas tad apākrāmatām pās'avo vāg indriyaṃ prāṇāpānu.

6. ($\sqrt{\text{kram}} + \text{apa}$) tasya (sc. prajāpateḥ) bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vai svo mahimā, vāg ghai-vāsmād apacakrāma S'BKāṇva 1. 2. 4. 3. Die Mādhyandina-Parallele 2. 2. 4. 4 hat beide Male den Genitiv: tasya bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vā asya svo mahimā, vāg asyāpacakrāma.

7. ($\sqrt{\text{kram}} + \text{apa}$) tadyasmāc chrīr apakrāmetsa etena yajeta, s'rīr vai teṣāṃ (sc. devānām) sāpākrāmad yad eṣāṃ s'reṣṭhy apākrāmat, tām etenaivānvavindann, anu ha tām s'riyaṃ vindati nāsmāt sā s'rīr apakrāmati ya evaṃ veda JB. 2. 152 (Caland, Auswahl § 142, p. 172, 23). Vgl. mit Ablativ S'B. 11. 4. 3. 1 tasmāc chrāntāt tepānāc chrīr udakrāmat; S'B. 13. 2. 6. 3 und 7; TB. 3. 9. 4. 6 und 8 apa vā etasmāt teja indriyaṃ pas'avaḥ s'rīḥ krāmanti

und nāsmāt teja indriyaṃ pas'avaḥ s'rīr apakrāmati; S'B. 13. 1. 5. 1; 13. 2. 9. 1; TB. 3. 9. 7. 1; 3. 9. 14. 1 apavāetas-māc chrī rāṣṭraṃ krāmati.

8. (√kram + ud) yajño vai devebhyo 'nnādyam udakrāmat, te devā abruvan: yajño vai no 'nnādyam udakramīt . . . iti AB. 3. 45. 1. Zum Ablativ mit dem Nomen (devebhyah) vgl. yajño vai devebhya udakrāmat AB. 1. 18. 1 = GB. 2. 2. 6 (170, 9); JB. 3. 147; vgl. mit √kram + apa yajño vai devebhyo 'pākrāmat PB. 14. 3. 10; K. 23. 3 (76, 16); yajño vai devebhyo 's'vo bhūtvāpākrāmat PB. 6. 7. 18. So auch bei den sogenannten geschlechtigen Pronomina: tato vai tebhyo yajño nodakrāmat JB. 3. 273 (Caland, Auswahl § 211 p. 294, 11); vgl. mit √kram + apa apakrānto havā etasmād yajño bhavati yaṃ sakṛdiṣṭinaṃ yajño nopanamati JB. 2. 149. Für den Genitiv beim Personalpronomen (naḥ) vgl. yena me yūyam udakramiṣṭa S'B. 8. 1. 1. 3 = 8. 3. 1. 6; yena me tvam udakramiḥ S'B. 8. 4. 1. 7 = 8. 7. 3. 16.

9. (√hr) yadi pas'um āprītam udañcam nayanti tarhi tasya pas'us'rapaṇaṃ haret, tenaivainaṃ bhāginaṃ karoti, yajamāno vā āhavanīyo, yajamānaṃ vā etat vikarṣante yad āhavanīyāt pas'us'rapaṇaṃ haranti TS. 3. 1. 3. 2; cf. Caland zu ĀpS'S. 9. 18. 13. Es handelt sich hier um den Ersatz des Gārhapatyafeuers durch das Āhavanīyafeuer; das Gārhapatyafeuer könnte dies übel nehmen und sich am Opferherrn rächen: 'Wenn man das Opfertier (d. h. die abgeschnittenen Fleischstücke), nachdem vorher die Āprīverse darüber hergesagt worden sind, vorwärts bringt, so nehme er von diesem (d. h. dem Gārhapatyafeuer) das Feuer zum Kochen der Fleischstücke; dadurch macht er auch dieses Feuer am Opfer beteiligt; das Āhavanīyafeuer fürwahr ist der Opferherr, den Opferherrn zerreißen sie dadurch, daß man dem Āhavanīyafeuer das Feuer zum Kochen der Fleischstücke entnimmt'. Zum Ablativ vgl. S'B. 3. 5. 1. 32 tāṃ (sc. vedim) vai catuḥsraktes' cātvalād dhāranti; AB. 7. 12. 3 gārhapatyād avichinnāṃ uddhārāṃ haret und mit √hr + ā S'B. 4. 5. 2. 16 āhavanīyād vā eṣa (sc. agniḥ) āhrto bhavati pas'us'rapaṇaḥ; S'B. 6. 6. 4. 10; 15; 16 gārhapatyād dhi sa (sc. agniḥ) āhrto bhavati; MS. 3.

10. 4. (135, 15–16) pas'us'rapañād agnim āharanti; MS. 1. 10. 17 (157, 16); K. 36. 12 (78, 22–79, 1) odanapacanād agnim āharanti und oft bei leblosen Gegenständen. Zum Genitiv vgl. (mit $\sqrt{hr-ā}$) S'B. 3. 9. 3. 19–22 katham nv imam abhaye 'nāṣṭre yajñasya rasam āharema . . . || athaitam abhaye yajñasya rasam āhariṣyāmaḥ . . . || athaitam abhaye 'nāṣṭre yajñasya rasam ājahruḥ . . . || athaitam abhaye 'nāṣṭre yajñasya rasam āharati; S'B. 13. 5. 2. 10 as'vasyaiva pratyakṣam meda āharet; S'B. 14. 1. 1. 23–24 as'vasya s'ira āhṛtya; atha te svam s'ira āhṛtya; athāsyā svam s'ira āhṛtay.

10. ($\sqrt{dhā+ava}$) bhr̥jjanād avadadhyād (Kap. bhr̥jjanād āhṛtyāvadadhyād) annakāmasya, . . . , yo vṛkṣa upari dīpyeta tasyāvadadhyāt svargakāmasya K. 19. 10 (11, 5 und 6) = Kap. 30. 8 (145, 6 und 7); cf. ĀpS'S. 16. 9. 8. 'Einer Röstpfanne entnehme er das Feuer für einen Opferherrn, der Speise begehrt; . . . ; für einen Opferherrn, der die Himmelswelt begehrt, entnehme er das Feuer einem Baume, der oben (= dessen Wipfel) brennt'. Vgl. TS. 5. 1. 9. 4 ambariṣād annakāmasyāvadadhyāt.

21. b) Ablativ und Genitiv wechseln im selben Satze.

1. ($\sqrt{kram+apa}$) teṣām (sc. devānām) vīryāṇy apākrāmann: agne rathantaram indrād bṛhad vis'vebhyo devēbhyo vairūpaṁ savitur vairājaṁ marutām s'akvarī tvaṣṭū revatī K. 12. 5 (166, 18–20). Die Parallele MS. 2. 3. 7 (34, 13–14) hat durchgängig Genitive: teṣām indriyāṇi vīryāṇy apākrāmann: agne rathantaram indrasya bṛhad vis'veṣam devānām vairūpaṁ savitur vairājaṁ tvaṣṭū revatī marutām s'akvarī.

2. ($\sqrt{grh}$ 'schöpfen')¹ syandamānānām vasatīvarīr grhṇāti vasatīvarībhyo nigrābhyāḥ S'B. 3. 9. 4. 25 'Er

¹ Wegen der parallelen Konstruktion mit dem Ablativ habe ich $\sqrt{grh}$ 'schöpfen' zu den Verba separationis gerechnet. Delbrück (Ai. Syntax § 109, p. 160, Z. 4 v. unten) faßt den Genitiv als partitiven Genitiv 'in dem Sinne, daß die Aussage sich nur auf einen Teil des teilbar gedachten Nominalbegriffes bezieht'. Diese Auffassung liegt nahe bei den Fällen, in denen neben dem Genitiv kein Akkussativobjekt vom Verbum abhängt, wie TS. 6. 4. 2. 2 kum-

schöpft das Vasatīvarīwasser aus fließendem Wasser, das Nigrābhyāwasser aus dem Vasatīvarīwasser'. In einer ähnlichen Stelle hat K. 27. 9 (149, 9) den Genitiv: dvayor dhārayoḥ (v. Schroeders Text hat den Druckfehler ghārayoḥ) prātassavane gr̥hṇāti tistr̥ṇām mādhyandine (so v. Schroeders Text) catasr̥ṇām tr̥tīyasavane aber die Parallele MS. 4. 6. 4 (84, 8–9) den Ablativ: dvābhyām dhvārābhyām prātaḥsavane gr̥hṇāti tistr̥bhyomādhyandine savane catasr̥bhyas tr̥tīyasavane 'Aus zwei Güssen schöpft er bei der Frühkelterung, aus drei bei der Mittagskelterung (K. 'am Mittag'), aus vier bei der dritten Kelterung' (Caland zu ĀpS'S. 12. 15. 3). Der Ablativ auch S'B. 3. 9. 4. 25 (bis) nigrābhyābhyo grahān vigr̥hṇate 'Sie schöpfen die einzelnen Schoppen aus dem Nigrābhyāwasser', dagegen der Genitiv K. 30. 7 (189, 4–5) nigrābhyāṇām gr̥hṇāti (v. Schroeders Text gr̥hṇati). Vgl. auch die Genitive S'B. 3. 9. 2. 4–5 tā (sc. apaḥ) vai syandamānānām gr̥hṇīyāt; syandamānānām gr̥hṇīyāt; S'B. 4. 3. 5. 22 taṁ catasr̥ṇām dhārāṇām āgrayaṇām gr̥hṇāti und tasmāc catasr̥ṇām dhārāṇām āgrayaṇām gr̥hṇāti.

22. c) Derselbe Satz einmal mit Ablativ, das andere Mal mit Genitiv.

1. (√car + vi-nis). Die Kāṇvarezension liest BĀU. 2. 4. 10 sa yathārdhrāgner abhyāhitāt pr̥thag dhūmā vinis'caranti aber BĀU. 4. 5. 11 sa yathārdhrāgner abhyāhitasya pr̥thag dhūmā vinis'caranti. Die Mādhyandinarezension hat beide Male (14. 5. 4. 10 und 14. 7. 3. 1) den Genitiv.¹ Zum Ablativ vgl. (mit √car + vi-ud) S'B. 14. 5. 1. 23 yathāgneḥ kṣudrā viṣphuliṅgā vyuccaranty evam evāsmād atmanaḥ sarve prānāḥ sarve lokāḥ sarve devāḥ sarvāṇi bhūtāni sarva eta ātmāno vyuccaranti.

bhyānām gr̥hṇīyat 'man nehme von dem im Topfe befindlichen Wasser'; 3. na sthāvarāṇām gr̥hṇīyāt und yat sthāvarāṇām gr̥hṇīyāt; MS. 4. 4. 1 (50, 12) yat sthāvarāṇām gr̥hṇāti usw., aber selbst hier kann man, da gr̥hṇāti = grahaṁ gr̥hṇāti ist, übersetzen 'aus dem im Topfe befindlichen (usw.) Wasser schöpft er den Schoppen', 'dem im Topfe befindlichen (usw.) Wasser entnimmt er den Schoppen'.

¹ Zu den Doppelrezensionen vgl. Caland, S'BKāṇva I, Introduction IV § 4, p. 108 (in fine).

Sachverzeichnis

Dativus

sympatheticus § 1, Anm. 1	3
temporis § 1, Anm. 1	4

Genitiv

und Ablativ bei den Verba separationis § 1	3
ist ursprünglich Gen. possessivus § 2	4
Stellen, in denen er logisch nicht als Gen. possessivus gefaßt werden kann § 18	34
seine syntaktische Äquivalenz mit dem Ablativ § 3	5
wechselt mit dem Ablativ in ähnlicher Umgebung § 4-17	6
wechselt mit dem Ablativ in zwei aufeinander folgenden Sätzen § 19-20	36
wechselt mit dem Ablativ im selben Satze § 19 S. 36; § 21-22	40
Genitivus partitivus oder separationis bei √grh 'schöpfen' § 21, 2, Anm. 1	40

Personalpronomen

me und te als Genitive § 1 Anm. 1	3
me § 8, b, Beispiel 1, S. 19; § 17, b, S. 34; § 20, 8 in fine	39
mat § 4, 5, a, Beispiele 9, 10 und 18 S. 13; § 4, 7, a, Beispiel 2	15
naḥ § 6, 1, b, Anm. 3, erstes und letztes Beispiel S. 17-18; § 20, 8	39
yuṣmat § 6, 1, a, Beispiel 2	17

Verba separationis

√kram + apa § 4, S. 6-15; § 5, 4, b, Anm. 1, S. 17; § 20, 5-7	38
√kram + ud; √kram + vi-ud § 4, 2, b, in fine, S. 8; § 4, 5, a in fine, S. 14; § 5, S. 15-17; § 20, 8.	39
√kṣar; √kṣar + vi § 13	31
√grh 'schöpfen' § 21, 2	40
√chid; √chid + vi-ava § 12	30
√dā + ā § 11 S. 29-30; § 20, 1	37
√dhā + ava § 20, 10	40
√nud; √nud + pra § 15	32
√pat + parā § 14	31
√īyu § 16 S. 32-33 und √īyu + ni § 16, b, in fine	33

√ ² yu § 17	33
√vrj § 10, S. 24-29; § 20, 2	37
√skand § 8	19
√han + apa § 9 S. 19-23; § 20, 3-4	37
√hr, √hr + apa § 6, S. 17-18; § 20, 9	39
√hr + ā § 7, S. 18-19; § 20, 9, in fine	39

Verkürzung eines Verbum compositum

zum Simplex § 1, Anm. 1, in fine, (√han = √han + apa) S. 4; § 10, b, Beispiel 50 mit Anm. , (√vrj = √vrj + sam)	27
--	----

Verschiedenes

√kram + ati c. gen. § 4, 4, b in fine	12
mūla (mit prajā) § 12, b, Beispiele 1 und 2, Anm. 1	31
√ ¹ yu + prati § 16, b, in fine, Anm. 1	33
vāk (as'lilā, apūtā, pāpī, kalyāṇī) § 18, 3, Anm. 1	35
√vrj = √vrj + sam § 10, b, Beispiel 50, mit Anm. 1	27
√han = √han + apa § 1, Anm. 1, in fine	4